

## ข้อเสนอโครงการวิจัย

### เรื่อง

บทบาทของกลุ่มเคลื่อนไหวด้านอาหารท้องถิ่นของญี่ปุ่น กับอิทธิพลทางการเมืองในการกำหนดนโยบาย:  
กรณีศึกษา บทบาทของกลุ่มเคลื่อนไหว Chisan-Chisho กับ Nouminren ในการเจรจาต่อรอง  
ความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก (TPP)

### เสนอต่อสกว. ฝ่าย 1

---

#### 1. ชื่อโครงการ

**ภาษาไทย:** บทบาทของกลุ่มเคลื่อนไหวด้านอาหารท้องถิ่นของญี่ปุ่น กับอิทธิพลทางการเมืองในกระบวนการเชิงนโยบาย: กรณีศึกษา บทบาทของกลุ่มเคลื่อนไหว Chisan-Chisho กับ Nouminren ในการเจรจาต่อรองความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก (TPP)

**คำสำคัญภาษาไทย:** กลุ่มเคลื่อนไหวด้านอาหารท้องถิ่นของญี่ปุ่น, อิทธิพลทางการเมือง, กระบวนการเชิงนโยบาย, ความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก

**ภาษาอังกฤษ:** Japanese Local Food Movement and Its Political Influence in Policy Process: The Case Studies of Chisan-Chisho Movement and Nouminren Movement in Trans-Pacific Partnership Negotiation (TPP)

**คำสำคัญภาษาอังกฤษ:** Japanese Local Food Movement, Political Influence, Policy Process, Trans-Pacific Partnership

#### 2. ชื่อที่ปรึกษาโครงการ หน่วยงานสังกัด ที่อยู่ หมายเลขโทรศัพท์ โทรสาร และ e-mail

ชื่อ-สกุล ภาษาไทย: นางศิริพร วัชชวัลคุ

ชื่อ-สกุล ภาษาอังกฤษ: Mrs.Siripron Wajjwalku

คุณวุฒิ: ปริญญาเอก

ตำแหน่งทางวิชาการ: รองศาสตราจารย์ ดร.

หน่วยงาน: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ที่อยู่: เลขที่ 2 ถนนพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200

โทรศัพท์: 081-942-7990

E-mail: mirtu06@yahoo.com

3. ชื่อนักวิจัย หน่วยงานสังกัด ที่อยู่ หมายเลขโทรศัพท์ โทรสาร และ e-mail

ชื่อ-สกุล ภาษาไทย: นางสาวสิรินทิพย์ นรินทรศิลป์

ชื่อ-สกุล ภาษาอังกฤษ: Miss Sirinthip Narinsilp

คุณวุฒิ: ปริญญาเอก

ตำแหน่งทางวิชาการ: -

หน่วยงาน: โครงการผู้ประสานงานสันติมาตรไทยญี่ปุ่น (Japan Watch Project)

ที่อยู่: ห้อง 606 คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เลขที่ 2 ถนนพระจันทร์ แขวง

พระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200

โทรศัพท์: 087-655-3659

E-mail: sirinthip.narin@gmail.com

4. ลักษณะของงานวิจัย

- ☐ เป็นงานวิจัยพื้นฐาน หรือใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ
- ☒ เป็นงานวิจัยเชิงนโยบาย
- ☐ เป็นงานวิจัยที่สร้างการตระหนักรู้/การเรียนรู้ของสังคม

5. ได้เสนอโครงการนี้ หรือโครงการที่มีส่วนเหมือนกับเรื่องนี้บางส่วนเพื่อขอทุนต่อแหล่งอื่นที่ใดบ้าง

- ☒ ไม่ได้เสนอต่อแหล่งทุนอื่น
- ☐ เสนอต่อ .....
- ☐ ชื่อโครงการที่เสนอ .....
- ☐ กำหนดทราบผล (หรือสถานภาพเท่าที่ทราบ) .....

6. งบประมาณทั้งโครงการ .....624,000.....บาท

จาก สกว. ....624,000.....บาท

จากหน่วยงานร่วมโครงการ .....บาท

7. ระยะเวลาดำเนินงาน 12 เดือน

เสนอต่อ สกว. เมื่อวันที่.....

ลงนาม ..... ผู้เสนอโครงการ

## รายละเอียดข้อเสนอโครงการ

### 1. บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

กลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารท้องถิ่นของญี่ปุ่น (Japanese local food movement) ก่อตัวและถูกพัฒนาขึ้นในช่วงทศวรรษ 1960-1970 เพื่อตอบสนองต่อปัญหาความปลอดภัยทางด้านอาหาร อันเป็นผลมาจากการนำเข้าอาหาร และความเสื่อมถอยของภาคเกษตร แนวคิดการดำเนินงานที่สำคัญของกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารท้องถิ่นของญี่ปุ่น คือ ความพยายามจัดการเชิงพื้นที่ของระบบอาหารในท้องถิ่น (localize food system) โดยการลดระยะห่างระหว่างการผลิตและการบริโภค หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การให้ความสำคัญกับการที่ผู้บริโภคซื้อและบริโภคอาหารที่ถูกผลิตและจำหน่ายในเขตพื้นที่ที่ตนอาศัยอยู่ โดยแนวคิดดังกล่าวนี้ ถูกอธิบายว่ามีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหาร การเสริมสร้างความสามารถในการพึ่งพาตนเองทางอาหาร รวมทั้งใช้ในการฟื้นฟูชุมชนชนบทของญี่ปุ่น นอกจากนี้ในปัจจุบัน ภาครัฐของญี่ปุ่นก็ได้มีการนำแนวคิดดังกล่าวไปปรับใช้ในการกำหนดนโยบายทางด้านเกษตรของประเทศด้วย ดังนั้น กลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารท้องถิ่นของญี่ปุ่นจึงกล่าวได้ว่าเป็นตัวแสดงหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการเชิงนโยบายทางด้านเกษตร อย่างไรก็ตาม แม้ว่าภาครัฐจะได้นำแนวคิดการดำเนินงานของกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารของท้องถิ่นไปปรับใช้เป็นเครื่องมือเชิงนโยบายในการพัฒนาภาคเกษตรของประเทศ แต่ด้วยความเสื่อมถอยของภาคเกษตรที่ไม่สามารถแข่งขันทางการผลิตได้ ก็ส่งผลให้ในปีค.ศ. 2012 ภาครัฐได้เสนอนโยบายปฏิรูปภาคเกษตร และสนับสนุนการเปิดเสรีการค้าสินค้าเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงนามในความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Trans-Pacific Partnership-TPP) ในปีค.ศ. 2016 ซึ่งนโยบายดังกล่าวเป็นที่ถกเถียงว่า สร้างผลกระทบต่อระบบอาหารของท้องถิ่นและเกษตรกรรายย่อย ดังนั้น งานวิจัยนี้ จึงต้องการศึกษาว่า กลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารท้องถิ่นของญี่ปุ่นจะมีบทบาทและอิทธิพลทางการเมืองในกระบวนการเชิงนโยบายในการเจรจาต่อรองในความตกลง TPP หรือไม่ อย่างไร

งานศึกษานี้ เป็นการวิจัยทางเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารท้องถิ่นของญี่ปุ่น โดยศึกษากลุ่มเคลื่อนไหว Chisan-Chisho ซึ่งเป็นกลุ่มเคลื่อนไหวที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล และกลุ่มเคลื่อนไหว Nouminren ซึ่งเป็นกลุ่มเคลื่อนไหวเกษตรกรรายย่อยที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล โดยมุ่งศึกษาว่ากลุ่มเคลื่อนไหวทั้งสองมีอิทธิพลทางการเมืองในกระบวนการเชิงนโยบายในการเจรจาต่อรองความตกลง TPP ที่เหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร โดยเลือกพื้นที่การศึกษาที่จังหวัด Yamanashi ซึ่งเป็นพื้นที่หนึ่งที่จะได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีภายใต้ความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก เนื่องจาก เป็นแหล่งผลิตผลไม้ที่สำคัญของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองุ่น ซึ่งเป็นสินค้าที่ญี่ปุ่นกำหนดอัตราภาษีนำเข้าไว้สูง

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาเพื่อถอดบทเรียนเรื่องของบทบาทของกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารท้องถิ่นของญี่ปุ่นกับอิทธิพลทางการเมืองในกระบวนการกำหนดนโยบาย เพื่อใช้เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับภาคประชาสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารและขบวนการชาวนา ในการ

เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการเชิงนโยบาย เพื่อการขับเคลื่อนนโยบายด้านการเกษตร และการเจรจาการค้าเสรีภาคเกษตรในความตกลง TPP รวมถึงเพื่อใช้เป็นข้อเสนอแนะสำหรับภาครัฐในการพิจารณาถึงข้อดีและข้อเสียก่อนการตัดสินใจเข้าร่วมใน TPP ด้วย

## 2. ความเป็นมาและความสำคัญของเรื่อง

การกำหนดนโยบายสาธารณะ (public policy) แต่เดิมนั้น ถูกกำหนดโดยรัฐ ซึ่งถือเป็นการบริหารจากบนลงล่าง (top-down) แต่ในปัจจุบัน ด้วยกระแสของโลกาภิวัตน์ ซึ่งส่งผลให้ตัวแสดงที่มีใช้รัฐ (non-state actors) เข้ามามีบทบาทสำคัญในกิจกรรมทางการเมืองเพิ่มขึ้น ประกอบกับความตื่นตัวของแนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participatory democracy) จึงส่งผลให้ภาคประชาสังคม (civil society) เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระบวนการเชิงนโยบาย (policy process) แม้ว่ากระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะจะมีความซับซ้อนและเผชิญกับความท้าทายมากมาย และภาคประชาสังคมถูกถกเถียงว่าส่วนใหญ่เป็นองค์กรขนาดเล็กขาดเงินทุน และขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงานของกระบวนการเชิงนโยบาย (Overseas Development Institute, 2006) แต่ก็มีงานศึกษาที่ยังคงสนับสนุนและเรียกร้องให้ภาคประชาสังคมเข้ามามีบทบาทในกระบวนการเชิงนโยบาย เนื่องจาก ภาคประชาสังคมถือเป็นพื้นที่สาธารณะที่จัดหาโอกาสให้ประชาชนพลเมืองได้ใช้สิทธิในการกระทำและการตัดสินใจเชิงนโยบาย โดยการกระทำร่วมและการตัดสินใจร่วมของประชาชนพลเมืองถูกอธิบายว่า แสดงให้เห็นถึงผลประโยชน์ร่วมกันของประชาชนได้มากกว่า นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมซึ่งเป็นตัวแสดงที่เป็นอิสระในกระบวนการเชิงนโยบายยังถูกกล่าวหาว่าช่วยจัดการกับปัญหาคอร์รัปชัน และช่วยติดตามและตรวจสอบการบริการสาธารณะด้วย (Ministry for Foreign Affairs of Finland, 2017; Singh, 2014; The Organization for Economic Co-operation and Development, 2013)

กลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารท้องถิ่น (local food movement) ถือว่าเป็นกลุ่มเคลื่อนไหวทางเลือกด้านอาหาร (alternative food movement) ซึ่งเป็นกลุ่มเคลื่อนไหวทางสังคม (social movement) และภาคประชาสังคม (civil society) แบบหนึ่ง ที่เกิดขึ้นมาเพื่อจัดการกับปัญหาความไม่เป็นธรรมทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความไม่เป็นธรรมของระบบอาหารในปัจจุบันที่ถูกครอบงำโดยบริษัทอาหาร การให้ความสำคัญกับการทำอุตสาหกรรมเกษตร และการเปิดเสรีสินค้าเกษตร แม้ว่าระบบอาหารท้องถิ่น (local food system) นั้น อาจแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิศาสตร์ ภูมิอากาศ และลักษณะของสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม นักวิชาการส่วนใหญ่อธิบายว่า แนวคิดการดำเนินงานที่สำคัญของกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารท้องถิ่น คือ ความพยายามจัดการเชิงพื้นที่ของระบบอาหารในท้องถิ่น (localize food system) โดยการลดระยะห่างระหว่างการผลิตและการบริโภค หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การให้ความสำคัญกับการที่ผู้บริโภคซื้อและบริโภคอาหารที่ถูกผลิตและจำหน่ายในเขตพื้นที่ที่ตนอาศัยอยู่ ดังนั้น การดำเนินงานของกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารท้องถิ่นส่วนใหญ่จึงเกี่ยวข้องกับการทำ

ตลาดทางตรง (direct marketing) และการทำตลาดของเกษตรกร (farmer market) รวมทั้งการส่งเสริมการทำเกษตรและการทำตลาดของชุมชน (community supported agriculture) โดยแนวคิดดังกล่าวถูกเชื่อว่าจะช่วยให้เกษตรกรได้รับประโยชน์จากมูลค่าเพิ่มที่มาจากการผลิตเพิ่มขึ้น เกษตรกรมีแรงจูงใจในการผลิตสินค้าที่ดีและมีคุณภาพ อันจะช่วยจัดการปัญหาทางรายได้ของเกษตรกรรายย่อย การพัฒนาชุมชน และการเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหาร และในที่สุดจะช่วยเปลี่ยนแปลงระบอบเกษตรและอาหารที่ไม่เป็นธรรมได้ (Irshad, 2010; Martinez et al, 2010; Baker, 2011; Brain, 2012) นอกจากนี้ มีงานศึกษาเป็นจำนวนมากที่อธิบายด้วยว่า ปัญหาและความท้าทายในระบบเกษตรและอาหารอันเป็นผลให้เกิดการเพิ่มขึ้นของกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารท้องถิ่น ก็ส่งผลให้ผู้กำหนดนโยบาย (policy maker) ต้องจัดการกับความท้าทายดังกล่าวเพื่อสร้างความเชื่อมโยงระหว่างนโยบายทางด้านเกษตรและอาหารที่มุ่งเน้นตลาด (market-based policy) ในปัจจุบัน กับนโยบายทางด้านเกษตรและอาหารที่ยั่งยืน (sustainable agriculture policy) ในอนาคต ดังนั้น ในกระบวนการกำหนดและตัดสินใจเชิงนโยบายเกี่ยวกับเกษตรและอาหาร ผู้กำหนดนโยบายจึงเปิดโอกาสให้กลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารท้องถิ่น ซึ่งเป็นภาคประชาสังคมเข้าไปมีบทบาทในกระบวนการเชิงนโยบาย รวมถึงมีการปรับใช้แนวคิดการดำเนินงานของกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารท้องถิ่นเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายด้วย (Smith et al, 2016; Desmarais et al, 2017)

กลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารท้องถิ่นของญี่ปุ่น (Japanese local Food Movement) ปรากฏขึ้นในช่วงทศวรรษ 1960-1970 เพื่อตอบโต้ต่อการเกิดขึ้นของปัญหาทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม ปัญหาสิ่งแวดล้อม และปัญหาอาหารปนเปื้อน อันเป็นผลมาจากการพัฒนาประเทศให้เป็นอุตสาหกรรม การใช้สารเคมีในการทำเกษตร และการนำเข้าสินค้าเกษตรจากต่างประเทศ โดยกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารท้องถิ่นกลุ่มแรกของญี่ปุ่นที่ถูกจัดตั้งขึ้น คือ Japan Organic Agriculture Association หรือ JOAA ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างกลุ่มผู้ผลิตและผู้บริโภคในการสนับสนุนการทำเกษตรอินทรีย์ และการดำเนินการค้าสินค้าเกษตรทางตรงระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับการทำข้อตกลง การทำความเข้าใจ และการสร้างความเชื่อใจระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคภายใต้แนวคิดพื้นฐานที่เรียกว่า การเป็นพันธมิตรระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค (producer-consumer co-partnership) หรือในภาษาญี่ปุ่นเรียกว่า “Teikei”<sup>1</sup> ต่อมาแนวคิดดังกล่าวได้ถูกนำไปปรับใช้โดยกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารท้องถิ่นอื่นๆ ได้แก่ 1) กลุ่มเคลื่อนไหว Sanchoku Movement ซึ่งเป็นกลุ่มเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาใกล้เคียงกับ JOAA เป็นกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารท้องถิ่นที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างกลุ่มผู้บริโภค สหกรณ์ผู้บริโภค (consumers cooperatives) และสหกรณ์การเกษตร (agricultural cooperatives-JAs) เพื่อจัดหาสินค้าอาหารที่ดี มีคุณภาพ และมีความปลอดภัยให้กับผู้บริโภค 2) กลุ่มเคลื่อนไหว Japan Family Farmers

---

<sup>1</sup> แนวคิดการเป็นพันธมิตรระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค (producer-consumer co-partnership) หรือในภาษาญี่ปุ่นเรียกว่า “Teikei” ต่อมาได้ถูกพัฒนาไปสู่แนวคิดการพัฒนาภาคเกษตรในประเทศอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แนวคิดเกษตรที่ถูกสนับสนุนโดยชุมชน (community supported agriculture-CSA) ซึ่งเป็นแนวคิดการพัฒนาภาคเกษตรที่มีชื่อเสียงในประเทศสหรัฐอเมริกา

Movement หรือที่เรียกว่า Nouminren ซึ่งถูกจัดตั้งในปีค.ศ. 1989 เป็นกลุ่มเคลื่อนไหวที่เกิดจากความร่วมมือของเกษตรกรรายย่อยเพื่อตอบโต้ต่อการดำเนินนโยบายทางด้านเกษตรของรัฐบาลที่มุ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรและการเปิดเสรีทางการค้า และ 3) กลุ่มเคลื่อนไหว Chisan-Chisho ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงทศวรรษ 1990 เป็นกลุ่มเคลื่อนไหวที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างกลุ่มผู้ผลิตและกลุ่มผู้บริโภค เพื่อจัดการกับปัญหาระบบเกษตรและอาหารของญี่ปุ่นในหลากหลายมิติอันเป็นผลมาจากความล้มเหลวของการพัฒนาภาคเกษตรสมัยใหม่ อาทิ ปัญหาความปลอดภัยทางอาหารและความมั่นคงทางอาหาร การปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม การปกป้องและฟื้นฟูวัฒนธรรมทางอาหาร และการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่น เป็นต้น โดยกลุ่มเคลื่อนไหว Chisan-Chisho ได้นำหลักการ Teikiei พัฒนาไปสู่แนวคิดที่สำคัญของกลุ่มที่เรียกว่า “แนวคิดการผลิตโดยท้องถิ่นและการบริโภคโดยท้องถิ่น (local production for local consumption-LPLC)” ซึ่งต่อมาในปีค.ศ. 2002 แนวคิดดังกล่าวได้ถูกนำไปปรับใช้โดยกระทรวงเกษตร ป่าไม้ และประมง และสหกรณ์การเกษตร โดยถูกกำหนดให้เป็นแผนฟื้นฟูด้านเกษตรและอาหารของประเทศ (revitalization plan for food and agriculture หรือในภาษาญี่ปุ่นเรียกว่า Shoku to Noh no Saisei Plan) และ คำว่า Chisan-Chisho ถูกอ้างถึงในโครงการสนับสนุนการบริโภคอาหารภายในประเทศ ที่ชื่อว่า “Brand Nippon” เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างการพึ่งพาตนเองทางอาหารของประเทศ โดยในปัจจุบันกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหาร Chisan-Chisho ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลและสหกรณ์การเกษตร จากพัฒนาการของกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารท้องถิ่นของญี่ปุ่น จึงแสดงให้เห็นว่าแนวคิดเรื่องอาหารท้องถิ่นถือว่าเป็นแนวคิดที่สำคัญที่ถูกใช้ในการพัฒนาภาคเกษตรและชุมชนท้องถิ่นของประเทศญี่ปุ่นมาเป็นเวลานาน และกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านเกษตรและอาหารของถิ่นก็มีบทบาทในการพัฒนาภาคเกษตรของประเทศ รวมถึงมีบทบาทในกระบวนการเชิงนโยบายด้วย

ในปัจจุบัน ภาคเกษตรของญี่ปุ่นถูกวิพากษ์ว่ากำลังอยู่ในสภาวะเสื่อมถอย และญี่ปุ่นก็กำลังเผชิญกับปัญหาความมั่นคงทางอาหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพึ่งพาตนเองทางอาหาร โดยปัญหาดังกล่าวนั้น มีสาเหตุมาจาก 1) เกษตรกรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ส่งผลให้เกิดการละทิ้งที่ดินและขาดแคลนแรงงานเกษตร และ 2) กฎหมายการถือครองที่ดินของญี่ปุ่นที่ส่งผลให้เกษตรกรส่วนใหญ่ถือครองที่ดินขนาดเล็กไม่เกิน 2 เฮกตาร์ต่อครัวเรือน ทำให้เกษตรกรไม่สามารถแข่งขันการผลิตได้ จากสาเหตุดังกล่าว ในปีค.ศ. 2012 ในสมัยรัฐบาลอาเบะ จึงได้ประกาศนโยบายปฏิรูปภาคเกษตร (agriculture reform policy) ภายใต้นโยบายอาเบะโนมิกส์ขึ้น เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันการผลิตทางด้านเกษตรของประเทศ โดยนโยบายดังกล่าวมุ่งเน้นใน 3 เรื่อง คือ 1) การพัฒนาอุตสาหกรรมและการเปิดเสรีทางการค้า 2) การปฏิรูปสหกรณ์การเกษตร และ 3) การปฏิรูปกฎหมายทางด้านเกษตร ภายหลังจากการประกาศนโยบายดังกล่าว ต่อมาในปีค.ศ. 2013 ญี่ปุ่นก็ได้เข้าร่วมเจรจาในกรอบความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก (Trans-Pacific Partnership-TPP) และ ลงนามในความตกลง TPP ในปี ค.ศ. 2016 โดยการเข้าร่วมในความตกลง TPP ของญี่ปุ่นถูกกล่าวว่าเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้รัฐบาลเร่งปฏิรูปภาคเกษตรและการปรับแก้กฎหมายทางด้านเกษตรเพื่อสนับสนุนการเปิดเสรีทางการค้า อย่างไรก็ตาม นโยบายการปฏิรูปภาคเกษตรและการลงนามเข้าร่วมใน

ความตกลง TPP ยังคงเป็นที่ถกเถียง โดยฝ่ายผู้สนับสนุนซึ่งส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานภาครัฐและกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารที่ถูกจัดตั้งโดยรัฐ ได้อธิบายว่า การปฏิรูปภาคเกษตรจะช่วยให้เกิดประสิทธิภาพจากการผลิตจากขนาดและช่วยให้สหกรณ์การเกษตรท้องถิ่นมีอำนาจในการกำหนดและตัดสินใจทางด้านเกษตรเพิ่มขึ้น และการลงนามในความตกลง TPP จะช่วยให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการเพิ่มการส่งออก (MAFF 2015; Masayoshi 2015) ในขณะที่ ฝ่ายที่ไม่สนับสนุน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย และกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารของท้องถิ่นของญี่ปุ่น ถกเถียงว่า นโยบายการปฏิรูปภาคเกษตรจะส่งผลให้การสนับสนุนและการอุดหนุนเกษตรกรรายย่อยลดลง และการปรับแก้กฎหมายทางด้านเกษตรต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การยกเลิกกฎหมายเมล็ดพันธุ์พืชของญี่ปุ่นในปีค.ศ. 2018 อาจส่งผลกระทบต่อการจัดสิทธิของเกษตรกร และการทำลายวิถีการผลิตแบบดั้งเดิม นอกจากนี้ การเข้าร่วมในความตกลง TPP มีแนวโน้มว่าจะส่งผลกระทบต่อประเด็นความเสี่ยงในเรื่องของความปลอดภัยทางด้านอาหารเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนำเข้าอาหารปนเปื้อน และพืชตัดต่อพันธุกรรม ความสามารถในการพึ่งพาตนเองทางอาหารมีแนวโน้มลดลง และเกษตรกรรายย่อยไม่สามารถแข่งขันการผลิตได้ จากสถานการณ์ของภาคเกษตรของญี่ปุ่นในช่วงต้น ในปัจจุบัน กลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารท้องถิ่นของญี่ปุ่น จึงเริ่มออกมาเรียกร้องให้รัฐบาลมีการปรับเปลี่ยนนโยบายดังกล่าว รวมถึงเรียกร้องให้ญี่ปุ่นถอนตัวออกจากความตกลง TPP ผ่านการเผยแพร่ข้อมูลผลกระทบของ TPP บนเว็บไซต์และสื่อออนไลน์ และมีการจัดประชุมและเสวนาถกเถียงเกี่ยวกับผลกระทบของ TPP (Japan Family Farmer Movement (Nouminren), 2014)

ในกรณีของประเทศไทยนั้น ในปัจจุบัน ประเทศไทยยังไม่ได้เข้าร่วมในความตกลง TPP เนื่องจากกำลังอยู่ในระหว่างการพิจารณาถึงผลประโยชน์และผลกระทบที่จะได้รับ โดยก่อนที่สหรัฐอเมริกาจะถอนตัวออกจากความตกลง TPP ในปีค.ศ. 2017 นั้น มีการคาดการณ์ว่า ถ้าประเทศไทยเข้าร่วมในความตกลง TPP ประเทศไทยจะได้รับประโยชน์ทางการค้าและการลงทุนเพิ่มขึ้นจาก 3 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา แคนาดา และเม็กซิโก เนื่องจาก เป็นประเทศที่ไทยยังไม่ได้มีความร่วมมือในการเปิดเสรีทางการค้าแบบทวิภาคีด้วย นอกจากนี้ สหรัฐอเมริกายังถือว่าเป็นตลาดส่งออกสินค้าเกษตรที่สำคัญของประเทศไทย แต่ในขณะเดียวกัน ก็มีข้อถกเถียงว่า การเข้าร่วมในความตกลง TPP จะทำให้ภาคเกษตรของประเทศไทยได้รับผลกระทบจากประเทศสหรัฐอเมริกามากที่สุดเช่นกัน เนื่องจาก สินค้าเกษตรบางประเภทของไทย เช่น เนื้อหมู เนื้อไก่ และข้าวโพด มีต้นทุนการผลิตสูงกว่าสหรัฐอเมริกาค่อนข้างมาก ดังนั้น จึงมีแนวโน้มจะส่งผลกระทบต่อเกษตรกรรายย่อยทำให้ไม่สามารถแข่งขันการผลิตได้ นอกจากนี้ การส่งออกสินค้าเกษตรไปยังสหรัฐอเมริกายังเผชิญกับอุปสรรคในเรื่องของมาตรฐานความปลอดภัยทางอาหารของสหรัฐอเมริกาด้วย อีกทั้ง การเข้าร่วมลงนามในความตกลง TPP ยังมีเงื่อนไขให้ประเทศสมาชิกต้องให้การรับรองการเป็นภาคีในอนุสัญญาอุพูฟ ปีค.ศ. 1991 และสนธิสัญญาบูดาเปสต์ ซึ่งจะมีผลให้ประเทศไทยต้องยอมรับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาเกี่ยวกับพันธุ์พืช ทรัพยากรชีวภาพ และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามมาตรฐานของสหรัฐอเมริกา อันมีแนวโน้มว่าจะก่อให้เกิดผลเสียต่อเกษตรกร ภาคเกษตร และความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศ จากข้อถกเถียงดังกล่าวนี้ แม้ว่าในปัจจุบัน สหรัฐอเมริกาจะถอนตัวออกจากความตกลง TPP ไปแล้ว และประเทศสมาชิกที่เหลือจำนวน

11 ประเทศได้ปรับเนื้อหาความตกลง โดยชะลอการมีผลบังคับใช้ในบางประเด็นที่สหรัฐอเมริกาพยายามผลักดันในความตกลง TPP เพื่อให้ความตกลงมีความยืดหยุ่นมากขึ้น ได้แก่ การขยายระยะเวลาคุ้มครองสิทธิบัตรอันเกิดจากความล่าช้าอย่างไม่สมเหตุผลผลของหน่วยงานขึ้นทะเบียน การขยายระยะเวลาการคุ้มครองลิขสิทธิ์ จาก 50 ปี เป็น 70 ปี การคุ้มครองข้อมูลทดสอบยา และการให้นักลงทุนฟ้องร้องภายใต้สัญญาการลงทุนที่ทำระหว่างรัฐกับเอกชน เป็นต้น และประเทศสมาชิกได้ร่วมลงนามในข้อตกลงใหม่ที่เรียกว่า Comprehensive and Progressive Agreement for Trans Pacific Partnership หรือ CPTPP ในปีค.ศ. 2018 และจะมีผลบังคับใช้ในปีค.ศ. 2019 แต่ประเด็นที่เป็นที่ถกเถียงในภาคเกษตร โดยเฉพาะเงื่อนไขที่ประเทศสมาชิกต้องยอมรับการเป็นภาคีในอนุสัญญาอุพพ ปีค.ศ. 1991 และสนธิสัญญาบูดาเปสต์ก็ยังคงไม่ได้ถูกปรับเปลี่ยนแต่อย่างใด อีกทั้ง ยังคงประกันไม่ได้ด้วยว่า สหรัฐอเมริกาจะกลับเข้าร่วมใน CPTPP อีกหรือไม่ ในปัจจุบัน ประเทศไทยจึงมีกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารออกมาเรียกร้องให้ภาครัฐระงับการตัดสินใจในการเข้าร่วม CPTPP เช่นกัน โดยภาคประชาสังคมไทยได้มีการเผยแพร่ข้อมูลผลกระทบของ TPP และ CPTPP บนเว็บไซต์ และเพจเฟซบุ๊ก มีการจัดประชุมและเสวนาถกเถียงเกี่ยวกับผลกระทบของ TPP และ CPTPP รวมถึงได้เข้าร่วมประชุมหารือกับกรมเจรจาการค้า กระทรวงพาณิชย์ โดยการให้ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลเกี่ยวกับการตัดสินใจเข้าร่วม CPTPP ด้วย (รติมา คชนันท์, 2561; สภาเกษตรกรจังหวัดสมุทรสาคร, ม.ป.ป.; เครือข่ายเกษตรกรทางเลือก, ม.ป.ป.) จากข้อมูลในส่วนนี้ จึงแสดงให้เห็นว่าข้อถกเถียงเกี่ยวกับผลกระทบของความตกลง TPP และสถานการณ์เกี่ยวกับกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารท้องถิ่นของไทยและญี่ปุ่นมีลักษณะใกล้เคียงกัน

งานวิจัยนี้ จึงต้องการศึกษาว่า กลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารท้องถิ่นของญี่ปุ่นจะมีบทบาทและอิทธิพลทางการเมืองในกระบวนการเชิงนโยบายหรือไม่ อย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการเจรจาต่อรองใน TPP โดยมุ่งเน้นการศึกษากลุ่มเคลื่อนไหว Chisan-Chisho ซึ่งเป็นกลุ่มเคลื่อนไหวที่เกิดจากการรวมตัวกันระหว่างกลุ่มผู้ผลิตและผู้บริโภค และต่อมาได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล กับกลุ่มเคลื่อนไหว Nouminren ซึ่งเป็นกลุ่มเคลื่อนไหวที่เกิดจากการรวมตัวของเกษตรกรรายย่อย โดยนอกจากจะเป็นกลุ่มเคลื่อนไหวที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลแล้ว ยังเป็นกลุ่มเคลื่อนไหวที่ตอบโต้การดำเนินงานของรัฐบาลด้วย โดยที่ผลของการศึกษา นอกจากจะช่วยให้เข้าใจบทบาทของกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารท้องถิ่นของญี่ปุ่นในกระบวนการเชิงนโยบายแล้ว ผลการศึกษายังจะเป็นประโยชน์แก่ภาคประชาสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารและขบวนการชาวนา ในการใช้เป็นแนวทางในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการเชิงนโยบาย เพื่อการขับเคลื่อนนโยบายด้านการเกษตร และการเจรจาการค้าเสรีภาคเกษตรในความตกลง TPP ซึ่งกำลังจะถูกเปลี่ยนเป็นความตกลง CPTPP ในเวลาอันใกล้นี้ รวมถึง ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์สำหรับภาครัฐและผู้กำหนดนโยบายในการพิจารณาถึงข้อดีและข้อเสียก่อนตัดสินใจเข้าร่วมในความตกลง CPTPP ด้วย

## ทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับบทบาทของกลุ่มเคลื่อนไหวด้านอาหารท้องถิ่นของญี่ปุ่น พบงานศึกษาที่อธิบายถึงความเป็นมา พัฒนาการ และความท้าทายของกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารท้องถิ่นของญี่ปุ่น และงานศึกษาที่อธิบายบทบาทของกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารท้องถิ่นในการจัดการกับปัญหาของระบบอาหารสมัยใหม่ และการสร้างทุนทางสังคม แต่ไม่พบงานศึกษาบทบาทของกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารท้องถิ่นในกระบวนการเชิงนโยบาย นอกจากนี้ งานศึกษาส่วนใหญ่ เป็นงานศึกษากรณีของกลุ่มเคลื่อนไหว Teikei, Chisan-Chisho, Slow Food Movement, Food Nippon Action แต่ไม่พบงานศึกษาในกรณีของกลุ่มเคลื่อนไหว Nouminren

งานศึกษาของ Kazumi Kondon ปี ค.ศ. 2015 ศึกษาความเป็นมาของกลุ่มเคลื่อนไหว Teikei ซึ่งเป็นกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารทางเลือกกลุ่มแรกในญี่ปุ่นที่เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษ 1960-1970 และการอธิบายถึงความท้าทายและข้อจำกัดของกลุ่มในปัจจุบัน ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มเคลื่อนไหว Teikei เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อผลกระทบทางลบที่เกิดจากการดำเนินนโยบายการพัฒนาประเทศตามแนวคิดเสรีนิยมใหม่ของรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเด็นเรื่องความปลอดภัยทางอาหารอันเป็นผลมาจากการใช้สารเคมีทางการเกษตร และการนำเข้าอาหารจากต่างประเทศ โดยหลักการการดำเนินงานของ Teikei คือ การเป็นพันธมิตรระหว่างเกษตรกรและผู้บริโภค (farmer-consumer partnership) การทำการค้าทางตรง และการค้าสินค้าเกษตรอินทรีย์ หลักการดังกล่าวถูกอธิบายว่ามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาภาคเกษตรทางเลือกของญี่ปุ่น ซึ่งต่อมาได้ถูกนำไปปรับใช้โดยกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารอื่นๆ และถูกพัฒนาไปสู่แนวคิดการสนับสนุนภาคเกษตรโดยชุมชน อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ในช่วงทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา พบว่า การดำเนินงานของกลุ่มเคลื่อนไหว Teikei เผชิญกับความท้าทายและข้อจำกัดซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานของกลุ่มเสื่อมถอยลง โดยความท้าทายดังกล่าวมาจากเกิดขึ้นของระบบการตรวจสอบรับรองมาตรฐานอินทรีย์ ส่งผลให้สมาชิกที่เป็นผู้บริโภคเริ่มลดลง เนื่องจาก ผู้บริโภคต้องการบริโภคอาหารที่ปลอดภัย แต่ก็ไม่ต้องการทำตามข้อบังคับภายใต้ระบบ Teikei นอกจากนี้ ผลกระทบของการเกิดภัยพิบัติที่ส่งผลต่อการรั่วไหลของสารกัมมันตภาพรังสีที่จังหวัด Fukushima ในปีค.ศ. 2011 ก็สร้างความกังวลในประเด็นความปลอดภัยทางอาหารให้กับผู้บริโภคเพิ่มขึ้น

งานศึกษาของ Aya Hirata Kimura และ Mima Nishiyama ปี ค.ศ. 2007 ศึกษาบทบาทของกลุ่มเคลื่อนไหว Chisan-Chisho ในการจัดการกับปัญหาของระบบอาหารสมัยใหม่ โดยอธิบายว่า กลุ่มเคลื่อนไหว Chisan-Chisho เริ่มแรกเกิดขึ้นจากความร่วมมือของกลุ่มภาคประชาสังคม และองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร แต่ในปัจจุบัน กลุ่มเคลื่อนไหว Chisan-Chisho แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) กลุ่มที่ดำเนินงานโดยรัฐบาล 2) กลุ่มที่ดำเนินงานโดยสหกรณ์การเกษตร และ 3) กลุ่มที่ดำเนินงานโดยองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร โดยส่วนใหญ่กลุ่มเคลื่อนไหว Chisan-Chisho ในญี่ปุ่น เป็นกลุ่มเคลื่อนไหวประเภทที่ 1 และ 2 งานศึกษานี้ จึงเลือกสัมภาษณ์กรณีศึกษาทั้ง 3 ประเภท และพบว่า กลุ่มเคลื่อนไหว Chisan-Chisho ทั้ง 3 ประเภท แม้จะมีบทบาทในการจัดการกับปัญหาระบบอาหารสมัยใหม่ในปัจจุบัน แต่กลุ่มเคลื่อนไหว

Chisan-Chisho ยังคงไม่สามารถจัดการกับปัญหาได้อย่างครอบคลุมทุกมิติ และยังคงไม่สามารถเติมเต็มการเคลื่อนไหวทางการเมืองของพลเมืองได้ โดยประเด็นปัญหาที่กลุ่มเคลื่อนไหว Chisan-Chisho สามารถช่วยจัดการได้ก็คือ การเพิ่มการค้าในท้องถิ่น การปกป้องเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ การปกป้องวัฒนธรรมทางอาหารของท้องถิ่น และการสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนท้องถิ่น ในขณะที่ ประเด็นปัญหาที่กลุ่มเคลื่อนไหว Chisan-Chisho ล้มเหลวในการจัดการคือ ประเด็นเรื่องความปลอดภัยทางอาหาร และการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม โดยประเด็นเรื่องความปลอดภัยทางอาหาร ถูกอธิบายว่า แม้กลุ่มเคลื่อนไหว Chisan-Chisho จะสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคผ่านการทำความรู้จักและพูดคุยกับเกษตรกรผู้ผลิต แต่การทำความรู้จักกันระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคไม่ได้ประกันว่าจะมีความปลอดภัยทางอาหาร ความปลอดภัยทางอาหารควรขึ้นอยู่กับมาตรฐานการผลิตมากกว่า และประเด็นการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมถูกอธิบายว่า แม้กลุ่มเคลื่อนไหวจะอ้างว่าการบริโภคอาหารที่ผลิตในท้องถิ่นที่มีระยะทางของอาหาร (food miles) สั้นกว่าการบริโภคอาหารที่มาจากที่อื่น ซึ่งสามารถช่วยปกป้องและเป็นประโยชน์ต่อระบบนิเวศมากกว่า แต่พบว่า กลุ่มเคลื่อนไหว Chisan-Chisho ส่วนใหญ่ก็ไม่ได้ทำเกษตรอินทรีย์ที่ปลอดจากการใช้สารเคมีในการทำเกษตร โดย Kimura และ Nishiyama ได้เสนอ ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนากลุ่มเคลื่อนไหว Chisan-Chisho คือ 1) กลุ่มเคลื่อนไหว Chisan-Chisho ควรส่งเสริมให้พลเมืองเข้าไปเกี่ยวข้องกับประเด็นอาหารเพิ่มขึ้น และความร่วมมือทางการเมืองกับเครือข่ายและกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารอื่นๆ 2) กลุ่มเคลื่อนไหว Chisan-Chisho ควรมีการพิจารณาและวิเคราะห์ประเด็นปัญหาของระบบอาหารอย่างเป็นระบบ การสร้างความเข้าใจในประเด็นปัญหาร่วมกันระหว่างรัฐบาล สหกรณ์การเกษตร และองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร 3) รัฐบาลและสหกรณ์การเกษตรต้องพิจารณาหลักการดำเนินงานของ Chisan-Chisho ไม่ใช่เพียงกลยุทธ์ทางการตลาด แต่ควรพิจารณาไปถึงการจัดโครงสร้างของระบบตลาดสินค้าเกษตรและอาหาร

งานศึกษาของ Shigeki Yokoyama ปี ค.ศ. 2009 ศึกษาความสัมพันธ์ของทุนทางสังคมกับกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารท้องถิ่นของญี่ปุ่น ในกรณีศึกษาของกลุ่มเคลื่อนไหว Chisan-Chisho ในจังหวัด Chiba โดยผลการศึกษาพบว่า กลุ่มเคลื่อนไหว Chisan-Chisho มีบทบาทในการสร้างทุนทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทุนทางสังคมเชิงโครงสร้าง (structural social capital) ซึ่งเป็นทุนทางสังคมภายนอก อันจะเห็นได้จาก ความร่วมมือกันของกลุ่มเคลื่อนไหวทางสังคมในระดับชุมชน (community level) ได้ก่อให้เกิดกิจกรรมที่สร้างผลประโยชน์ให้กับสมาชิก และกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม โดยกิจกรรมที่สร้างผลประโยชน์ให้กับสมาชิก ได้แก่ ประสิทธิภาพในการผลิตและแปรรูปสินค้า และผลประโยชน์จากการทำตลาดทางตรงระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคที่ช่วยเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร และกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม ได้แก่ การผลิตที่ปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม และกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาชุมชน นอกจากนี้ ความร่วมมือกันของกลุ่มเคลื่อนไหวทางสังคมในระดับครัวเรือน (household level) ยังช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในสังคมท้องถิ่นด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสร้างเครือข่ายของชุมชน อย่างไรก็ตาม สำหรับทุนทางสังคมเชิงการรับรู้ (cognitive social capital) ซึ่งเป็นทุนทางสังคมภายในที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยน

ทัศนคติ ความเชื่อ และความรู้สึกนึกคิด ไม่พบว่า กลุ่มเคลื่อนไหว Chisan-Chisho มีความเกี่ยวข้องในการสร้างทุนทางสังคมดังกล่าว

งานศึกษาของ Stephanie Assmann ปี ค.ศ. 2010 ศึกษาบทบาทของกลุ่มเคลื่อนไหว Food Nippon Action และ Slow Food Movement ในการจัดการกับปัญหาการพึ่งพาตนเองทางด้านอาหาร และความปลอดภัยทางอาหารของญี่ปุ่น โดยอธิบายว่ากลุ่มเคลื่อนไหวทั้งสองมีต้นกำเนิดที่แตกต่างจากกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารอื่นๆของญี่ปุ่น ซึ่งเกิดขึ้นจากความร่วมมือและการกระทำร่วมกันของประชาชนเพื่อท้าทายต่ออำนาจ โดย Food Nippon Action เป็นกลุ่มเคลื่อนไหวที่ถูกจัดตั้งโดยกระทรวงเกษตร ป่าไม้ และประมงของญี่ปุ่น ในปีค.ศ. 2008 เพื่อริเริ่มขบวนการภาคประชาชนในประเทศญี่ปุ่น ในขณะที่ Slow Food Movement เป็นกลุ่มเคลื่อนไหวภาคีระหว่างประเทศ ซึ่งเริ่มปฏิบัติการในญี่ปุ่น ในปีค.ศ. 1998 ผลการศึกษาพบว่า ทั้งสองกลุ่มเคลื่อนไหวนั้น แม้จะมีโครงสร้างการทำงานที่แตกต่างกัน แต่ทั้งสองกลุ่มยังคงมีบทบาทสำคัญในการจัดการปัญหาการพึ่งพาตนเองทางด้านอาหาร และปัญหาความปลอดภัยทางอาหารของญี่ปุ่นเหมือนกัน โดยทั้งสองกลุ่มช่วยจัดหาข้อมูลเกี่ยวกับอาหารที่ปลอดภัย ดีต่อสุขภาพ และสอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นสู่สาธารณะ และมีความพยายามที่จะถ่วงดุลอำนาจกับโลกาภิวัตน์ของอาหาร

## เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

เว็บไซต์

เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก. (ม.ป.ป.). CPTPP ผลกระทบในภาคเกษตรกรรมไทย. สืบค้นจาก

[http://www.ftawatch.org/sites/default/files/documents/2018\\_cptpp\\_04.pdf](http://www.ftawatch.org/sites/default/files/documents/2018_cptpp_04.pdf)

รติมา คชนันท์. (2561). CPTPP โอกาสและความท้าทาย. สืบค้นจาก

<https://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2561/hi2561-074.pdf>

สภาเกษตรกรจังหวัดสมุทรสาคร. (ม.ป.ป.). ความตกลง TPP กับอนาคตเกษตรกรและภาคเกษตรกรรมไทย.

สืบค้นจาก [https://www.nfc-](https://www.nfc-skn.org/%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%95%E0%B8%81%E0%B8%A5%E0%B8%87-tpp-%E0%B8%81%E0%B8%B1%E0%B8%9A%E0%B8%AD%E0%B8%99%E0%B8%B2%E0%B8%84%E0%B8%95%E0%B9%80%E0%B8%81%E0%B8%A9%E0%B8%95%E0%B8%A3)

[skn.org/%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%95%E0%B8%81%E0%B8%A5%E0%B8%87-tpp-](https://www.nfc-skn.org/%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%95%E0%B8%81%E0%B8%A5%E0%B8%87-tpp-%E0%B8%81%E0%B8%B1%E0%B8%9A%E0%B8%AD%E0%B8%99%E0%B8%B2%E0%B8%84%E0%B8%95%E0%B9%80%E0%B8%81%E0%B8%A9%E0%B8%95%E0%B8%A3)

[1%E0%B8%A5%E0%B8%87-tpp-](https://www.nfc-skn.org/%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%95%E0%B8%81%E0%B8%A5%E0%B8%87-tpp-%E0%B8%81%E0%B8%B1%E0%B8%9A%E0%B8%AD%E0%B8%99%E0%B8%B2%E0%B8%84%E0%B8%95%E0%B9%80%E0%B8%81%E0%B8%A9%E0%B8%95%E0%B8%A3)

[%E0%B8%81%E0%B8%B1%E0%B8%9A%E0%B8%AD%E0%B8%99%E0%B8%B2%E0%](https://www.nfc-skn.org/%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%95%E0%B8%81%E0%B8%A5%E0%B8%87-tpp-%E0%B8%81%E0%B8%B1%E0%B8%9A%E0%B8%AD%E0%B8%99%E0%B8%B2%E0%B8%84%E0%B8%95%E0%B9%80%E0%B8%81%E0%B8%A9%E0%B8%95%E0%B8%A3)

[B8%84%E0%B8%95%E0%B9%80%E0%B8%81%E0%B8%A9%E0%B8%95%E0%B8%A3](https://www.nfc-skn.org/%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%95%E0%B8%81%E0%B8%A5%E0%B8%87-tpp-%E0%B8%81%E0%B8%B1%E0%B8%9A%E0%B8%AD%E0%B8%99%E0%B8%B2%E0%B8%84%E0%B8%95%E0%B9%80%E0%B8%81%E0%B8%A9%E0%B8%95%E0%B8%A3)

## หนังสือและบทความ

- Assmann, Stephanie. (2010). Food Action Nippon and Slow Food Japan: The Role of Two Citizen Movements in Rediscovery of Local Foodways. In *Globalization, Food and Social Identities in the Asia Pacific Region*, Ed. James Farrer. Tokyo: Sophia University Institute of Cooperative Culture.
- Eiji, Oguma. (2016). Instability, the Crisis of Politics, and Social Movements: The Contemporary World and Japan. *The Asia-Pacific Journal: Japan Focus*, 14(22), p.1-15.
- Hisano, Shuji. (2015). *Food Security Politics and Alternative Agri-food Initiatives in Japan*. Working Paper No. 131 presented at Academic Forum on Food Security and Agricultural Development in East Asia on April 25, 2014 in Taipei, Taiwan.
- Kimura, Aya Hirata and Mima Nishiyama. (2007). The chisan-chisho movement: Japanese local food movement and its challenges. *Agriculture and Human Values*, 25, 49–64
- Kondoh, Kazumi. (2014). The alternative food movement in Japan: Challenges, limits, and resilience of the teikei system. *Agric Hum Values*, 32, p.143–153.
- Ogawa, Akihiro. (2009). Failure of Civil Society?, The: The Third Sector and the State in Contemporary Japan. Albany: State University of New York Press.
- Schwartz, Frank. (2002). Civil Society in Japan Reconsidered. *Japanese Journal of Political Science*, 3(2), p.195-215.
- Schwartz, Frank and Susan J. Pharr. (2003). The State of Civil Society in Japan. Cambridge: Cambridge University Press.
- Vosse, Wilhelm. (2017). The Emergence of a Civil Society in Japan. *Japanstudien*, 11(1), p.31-53.
- Yokoyama, Shigeki. (2009). Social Capital and the Local Food Movement in Japan: The Case of the Chiba Prefecture. *Asian Journal of Agriculture and Development*, 6(1), p.29-47.

## เว็บไซต์

- Citizenlab. (n.d.). What is the Difference between Citizen Engagement and Participation?. Retrieved from

<https://www.citizenlab.co/blog/civic-engagement/what-is-the-difference-between-citizen-engagement-and-participation/>

Hisano, Shuji. (2011). Local Food Movement Movement in Japan: Rethinking Alternativeness. Social Science Science Korea and Kyoto University University Joint Seminar. Retrieved from [https://www.econ.kyoto-u.ac.jp/~hisano/documents/local%20food%20movement%20in%20japan%20\\_hisano.pdf](https://www.econ.kyoto-u.ac.jp/~hisano/documents/local%20food%20movement%20in%20japan%20_hisano.pdf)

Homma, Masayoshi. (2015). TPP and Agricultural Reform under the Abe Administration. Dept. of Agriculture and Resource Economics, The University of Tokyo. Retrieved from [http://ap.ffc.agnet.org/files/ap\\_policy/459/459\\_1.pdf](http://ap.ffc.agnet.org/files/ap_policy/459/459_1.pdf)

Imamura, Miki. (2012). Social Movement Is A Process of Policy-Making in Japan. Retrieved from <https://japansociology.com/2012/12/14/social-movement-is-a-process-of-policy-making-in-japan/>

Japan Family Farmers Movement (NOUMINREN). (2006). Draft Declaration of Food Sovereignty for the Japanese Farmers and consumers. Retrieved from [https://nyeleni.org/IMG/pdf/FoodSov\\_Declarations\\_JapanFarmersNoumiren\\_Declaration\\_of\\_Food\\_Sovereignty.pdf](https://nyeleni.org/IMG/pdf/FoodSov_Declarations_JapanFarmersNoumiren_Declaration_of_Food_Sovereignty.pdf)

Japan Family Farmers Movement (NOUMINREN). (2014). There is No Way Other Than TPP Withdrawal. Retrieved from <http://www.nouminren.ne.jp/newspaper.php?fname=dat/201405/2014052604.htm>

Japan Organic Agriculture Association. (n.d.). "TEIKEI" system, the producer-consumer co-partnership and the Movement of the Japan Organic Agriculture Association. Retrieve from <http://www.joaa.net/english/teikei.htm#ch1>

Johnston, Eric. (2016). Japan's prefectures map out damage to agriculture sectors by TPP trade pact. Retrieved from <https://www.japantimes.co.jp/news/2016/03/07/business/japans-prefectures-map-damage-agriculture-sectors-tpp-trade-pact/?fbclid=IwAR0AfYn2G3aO1Yc2wBBTm74x4Z0ZIK2RVxE1saWACOIh9QA2yYeC4mo8xjc#.XMF1Luj7TIU>

Ministry for Foreign Affairs of Finland. (2017). Guidelines for Civil Society in Development

Policy 2017. Retrieved from [https://um.fi/publications/asset\\_publisher/TVOLgBmLyZvu/content/kehityspoliittinen-kansalaisyhteiskuntalinjaus-2017](https://um.fi/publications/asset_publisher/TVOLgBmLyZvu/content/kehityspoliittinen-kansalaisyhteiskuntalinjaus-2017)

Overseas Development Institute. (2006). Enhancing Civil Society Organisation (CSO) Influence on Development Policies. Retrieved from <https://www.odi.org/events/404-enhancing-civil-society-organisation-cso-influence-development-policies>

Singh, Richa. (2014). Civil Society and Policymaking in India: In Search of Democratic Spaces. Retrieved from <https://www.oxfamindia.org/sites/default/files/WP7-Civil-Scty-n-plcy-mkg-in-India.pdf>

The Organization for Economic Co-operation and Development. (2013). Civil Society Empowerment. Retrieved from <https://www.oecd.org/cleangovbiz/CivilSocietyEmpowermentDraft.pdf>

### 3. วัตถุประสงค์ในการวิจัย

- 3.1 เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของภาคประชาสังคมของญี่ปุ่นในกระบวนการเชิงนโยบาย โดยเฉพาะบทบาทของกลุ่มเคลื่อนไหวด้านอาหารท้องถิ่นของญี่ปุ่นกับการกำหนดนโยบายการเปิดเสรีการค้าสินค้าเกษตรภายใต้ความตกลง TPP
- 3.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้กลุ่มเคลื่อนไหวด้านอาหารท้องถิ่นของญี่ปุ่นสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเชิงนโยบายได้
- 3.3 เพื่อถอดบทเรียนเรื่องบทบาทของกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารท้องถิ่นของญี่ปุ่นในกระบวนการกำหนดนโยบายการเปิดเสรีทางการค้าสินค้าเกษตรภายใต้ความตกลง TPP เพื่อใช้เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับภาคประชาสังคมและภาครัฐของไทย ดังนี้
  - 1) เพื่อใช้เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารหรือขบวนการชาวนาในประเทศไทยในการประสานงานกับภาครัฐเพื่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการเชิงนโยบาย การขับเคลื่อนนโยบายด้านการเกษตร และการเจรจาการค้าเสรีภาคเกษตรในความตกลง TPP
  - 2) เพื่อใช้เป็นข้อเสนอแนะสำหรับภาครัฐในการพิจารณาถึงข้อดีและข้อเสียก่อนการตัดสินใจเข้าร่วมในความตกลง TPP

#### 4. กิจกรรมต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยแต่ละข้อ

##### 4.1 แผนกิจกรรมหลักที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ รวมทั้งผลลัพธ์ (Output) ที่คาดว่าจะได้รับ

| วัตถุประสงค์                                                                                                                                                                                                            | กิจกรรมหลัก                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | ช่วงระยะเวลา<br>ดำเนินการ | จำนวน<br>วันที่ใช้ | ผู้รับผิดชอบ                               |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------|--------------------|--------------------------------------------|
| 1. เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของภาคประชาสังคมของญี่ปุ่นในกระบวนการเชิงนโยบาย โดยเฉพาะบทบาทของกลุ่มเคลื่อนไหวด้านอาหารท้องถิ่นของญี่ปุ่นกับการกำหนดนโยบายการเปิดเสรีการค้าสินค้าเกษตรภายใต้ความตกลง TPP     | 1.1 รวบรวมข้อมูล และทบทวนวรรณกรรมจากเอกสาร ดังนี้<br>1) ความเป็นมา พัฒนาการ สถานการณ์ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับของภาคประชาสังคมในญี่ปุ่น<br>2) ความเป็นมา พัฒนาการ สถานการณ์ของกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารท้องถิ่นของญี่ปุ่น<br>3) เนื้อหาความตกลง TPP และผลกระทบต่อภาคเกษตรและเกษตรกรรายย่อยของญี่ปุ่นและไทย<br>4) บทบาทและอิทธิพลของของภาคประชาสังคมญี่ปุ่นและไทยในการเจรจาการค้าภายใต้ความตกลง TPP<br>5) กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 4 แนวคิด | เดือนที่ 1-3              | 90                 | นางสาวสิรินทิพย์ นรินทร์ศิลป์              |
|                                                                                                                                                                                                                         | 1.2 รวบรวมข้อมูล และทบทวนวรรณกรรมจากเอกสาร ดังนี้<br>1) ข้อมูลของพื้นที่กรณีศึกษาที่คัดเลือกไว้<br>1.3 ติดต่อประสานงานเพื่อศึกษาภาคสนามครั้งที่ 1                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | เดือนที่ 4-5              | 60                 | นางสาวสิรินทิพย์ นรินทร์ศิลป์              |
|                                                                                                                                                                                                                         | 2.1 ศึกษาภาคสนามครั้งที่ 1<br>2.2 ถอดบทสัมภาษณ์ข้อมูลที่ได้จากศึกษาภาคสนามครั้งที่ 1<br>2.3 วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล<br>2.4 ติดต่อประสานงานเพื่อศึกษาภาคสนามครั้งที่ 2                                                                                                                                                                                                                                                                            | เดือนที่ 6-8              | 90                 | นางสาวสิรินทิพย์ นรินทร์ศิลป์ และที่ปรึกษา |
| 3. เพื่อถอดบทเรียนเรื่องบทบาทของกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารท้องถิ่นของญี่ปุ่นในกระบวนการกำหนดนโยบายการเปิดเสรีทางการค้าสินค้าเกษตรภายใต้ความตกลง TPP เพื่อใช้เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับภาคประชาสังคมและภาครัฐของไทย | 3.1 ศึกษาภาคสนามครั้งที่ 2<br>3.2 ถอดบทสัมภาษณ์ข้อมูลที่ได้จากศึกษาภาคสนามครั้งที่ 2<br>3.3 วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล<br>3.4 เขียนบทสรุปและข้อเสนอแนะ                                                                                                                                                                                                                                                                                              | เดือนที่ 9-12             | 120                | นางสาวสิรินทิพย์ นรินทร์ศิลป์ และที่ปรึกษา |

4.2 ผลที่คาดว่าจะได้รับในแต่ละช่วงระยะเวลา (แบ่งเป็นราย 6 เดือน หรือราย 3 เดือน ขึ้นอยู่กับ ระยะเวลาโครงการ )

| เดือนที่     | กิจกรรม (activities)                                                                                                                                                                                                                                                                                               | ผลงานที่คาดว่าจะได้รับ (outputs)                                                                                                                                                                                                                                        |
|--------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 6 เดือนที่ 1 | 1. รวบรวมข้อมูลทั่วไปและงานวิจัยเกี่ยวกับเกี่ยวกับภาค ประชาสังคมของญี่ปุ่น กลุ่มเคลื่อนไหวด้านอาหารท้องถิ่น ของญี่ปุ่น ผลกระทบของความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ เศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิกต่อภาคเกษตรของญี่ปุ่น และ กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา<br>2. รวบรวมข้อมูลพื้นที่กรณีศึกษาที่คัดเลือกไว้ และศึกษา ภาคสนามครั้งที่ 1 | 1. ได้ข้อมูลการวิจัยเกี่ยวกับเกี่ยวกับภาคประชา สังคมของญี่ปุ่น กลุ่มเคลื่อนไหวด้านอาหารท้องถิ่น ของญี่ปุ่น และผลกระทบของความตกลงหุ้นส่วน ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิกต่อภาคเกษตร ของญี่ปุ่น<br>2. ได้ข้อมูลพื้นที่กรณีศึกษาที่คัดเลือกไว้ และข้อมูล การวิจัยภาคสนาม |
| 6 เดือนที่ 2 | 1. ศึกษาภาคสนามครั้งที่ 2<br>2.เขียนรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์                                                                                                                                                                                                                                                      | 1. ได้ข้อมูลการวิจัยภาคสนามเพิ่มเติม<br>2. ได้รายงานวิจัยและบทความเพื่อใช้ในการเผยแพร่                                                                                                                                                                                  |

5. วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) แนวทาง/ขั้นตอนการดำเนินงาน วิธีการวิจัยที่จะ ตอบสมมติฐานการวิจัย พื้นที่ที่ศึกษา และวิธีการวางแผนการดำเนินงาน วิธีการเก็บข้อมูล ฯลฯ

**สมมติฐานการวิจัย**

สำหรับงานศึกษานี้ มุ่งศึกษากลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารท้องถิ่นของญี่ปุ่น 2 กลุ่ม คือ กลุ่ม เคลื่อนไหว Chisan-Chisho และกลุ่มเคลื่อนไหว Nouminren ว่ามีอิทธิพลทางการเมืองในกระบวนการเชิง นโยบาย โดยเฉพาะการเจรจาการค้าในความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก อย่างไร แม้ว่า กลุ่มเคลื่อนไหวทั้งสองกลุ่ม จะไม่เห็นด้วยกับการเปิดเสรีการค้าสินค้าเกษตร และมีเป้าหมายของการทำงานไป ในทิศทางเดียวกัน คือ การเสริมสร้างความสามารถของเกษตรกรรายย่อย การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และการ เสริมสร้างการพึ่งพาตนเองทางอาหารของประเทศ แต่จากการศึกษาข้อมูลทางเอกสาร พบว่า วิธีคิดและ วิธีการทำงานของทั้งกลุ่มมีลักษณะแตกต่างกัน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มเคลื่อนไหว Chisan-Chisho เป็นกลุ่มเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษ 1990 แม้จะเป็น กลุ่มเคลื่อนไหวที่เกิดจากความร่วมมือของกลุ่มผู้ผลิตและผู้บริโภค ซึ่งเป็นกลุ่มภาคประชาสังคมเพื่อตอบโต้ต่อ การพัฒนาระบบเกษตรสมัยใหม่และการเปิดเสรีทางการค้า แต่จากการสำรวจข้อมูลทางเอกสาร พบว่า กลุ่ม เคลื่อนไหว Chisan-Chisho มีวิธีคิดการทำงานที่ให้ความสำคัญกับการผลิตโดยท้องถิ่นและการบริโภคโดย ท้องถิ่น (local production for local consumption-LDPC) ซึ่งให้ความสำคัญเฉพาะการพัฒนาเกษตรกร ในประเด็นการผลิตและการจำหน่ายเพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรชีวิตที่ดีขึ้น แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการ เรียกร้องสิทธิและการปกป้องสิทธิของเกษตรกรอื่นได้รับผลกระทบมาจากการพัฒนาที่ไม่เป็นธรรม นอกจากนี้ ในปีค.ศ. 2002 เมื่อกระทรวงเกษตร ป่าไม้และประมงของญี่ปุ่นได้มีการนำแนวคิด LDPC ไปปรับใช้เป็นแผน พื้นฟูด้านอาหารและเกษตรของประเทศ ก็ส่งผลให้กลุ่มเคลื่อนไหว Chisan-Chisho เริ่มเข้าไปมีความสัมพันธ์

กับภาครัฐ และได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล รวมถึงมีความเกี่ยวข้องกับบริษัทจัดจำหน่ายสินค้าเกษตรและอาหารด้วย ในปัจจุบัน Chisan-Chisho แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) กลุ่มที่ทำงานโดยรัฐบาล คือ หน่วยงานภายใต้กระทรวงเกษตร ป่าไม้ และประมงของญี่ปุ่น และหน่วยงานในระดับจังหวัด (prefectural government) 2) กลุ่มที่ทำงานโดยสหกรณ์การเกษตรของญี่ปุ่น และ 3) กลุ่มที่ทำงานโดยองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ กลุ่มองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือของภาคประชาสังคม และกลุ่มองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรที่เกิดขึ้นโดยการจัดตั้งโดยรัฐ ในปัจจุบัน กลุ่มเคลื่อนไหว Chisan-Chisho ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเคลื่อนไหวประเภทที่ 1 และ 2 อย่างไรก็ตาม สำหรับกลุ่มประเภทที่ 3 ซึ่งเป็นกลุ่มที่ทำงานโดยองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรนั้น ก็ยังคงได้รับการสนับสนุนและร่วมมือการทำงานกับกลุ่มที่ 1 และ 2 ด้วย

ในขณะที่ กลุ่มเคลื่อนไหว Nouminren เป็นกลุ่มเคลื่อนไหวเกิดจากความร่วมมือของเกษตรกรครอบครัว (family farmer) ซึ่งถูกจัดตั้งขึ้นในปี.ศ.1989 แม้ว่ากลุ่มเคลื่อนไหว Nouminren จะเห็นด้วยและได้นำวิถีคิดการทำงานของกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารท้องถิ่นอื่นๆ อาทิ แนวคิด Teikei และ แนวคิด LDPC มาปรับใช้ในการพัฒนาเกษตรกร แต่กลุ่มเคลื่อนไหว Nouminren ก็ได้มีการนำแนวคิดทางด้านอาหารทางเลือกอื่นๆ มาปรับใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานของกลุ่มด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แนวคิดอธิปไตยทางอาหาร (food sovereignty) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการเรียกร้องสิทธิในการกำหนดและตัดสินใจอาหาร ดังนั้น เป้าหมายหลักของการทำงานของกลุ่มเคลื่อนไหว Nouminren จึงไม่ใช่เพียงการพัฒนาเกษตรกรให้มีความสามารถทางการผลิตและทางการตลาดเพื่อการมีชีวิตที่ดีขึ้นเท่านั้น แต่ต้องการทำให้ภาคเกษตรของประเทศถูกพัฒนาอย่างเป็นอิสระ และต้องการปกป้องสิทธิและเสรีภาพของเกษตรกรซึ่งได้รับผลกระทบจากการพัฒนาตามแนวคิดเสรีนิยมใหม่ด้วย การทำงานของกลุ่มเคลื่อนไหว Nouminren ส่วนใหญ่ในปัจจุบันจึงไม่มีความสัมพันธ์กับรัฐบาลและไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ยิ่งไปกว่านั้น การทำงานของกลุ่มเคลื่อนไหว Nouminren มักจะตอบโต้ต่อการทำงานของรัฐบาลด้วย

จากข้อมูลของกลุ่มเคลื่อนไหว Chisan-Chisho และกลุ่มเคลื่อนไหว Nouminren ในข้างต้น ที่แสดงให้เห็นว่าทั้งสองกลุ่มมีวิถีคิดและวิธีการทำงานที่แตกต่างกัน งานวิจัยนี้ จึงมีสมมติฐานว่ากลุ่มเคลื่อนไหวทั้งสองกลุ่มอาจจะมีอิทธิพลทางการเมืองในกระบวนการเชิงนโยบายในการเจรจาการค้าในความตกลง TPP แตกต่างกัน โดยกลุ่มเคลื่อนไหว Chisan-Chisho ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความสัมพันธ์และได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล ถูกตั้งสมมติฐานว่าน่าจะมีอิทธิพลทางการเมืองในกระบวนการเชิงนโยบายมากกว่ากลุ่มเคลื่อนไหว Nouminren ซึ่งเป็นกลุ่มที่ดำเนินการโดยอิสระและมีจุดยืนที่แตกต่างรัฐ เนื่องจาก ตามทฤษฎีระบบการเมืองของ David Easton แล้ว วิถีคิดและวิธีการทำงานของกลุ่มเคลื่อนไหว Chisan-Chisho ถือเป็นปัจจัยนำเข้าที่สนับสนุนระบบการเมือง มากกว่า วิถีคิดและวิธีการทำงานของกลุ่มเคลื่อนไหว Nouminren ซึ่งเป็นปัจจัยนำเข้าที่มีแนวโน้มจะทำให้ระบบการเมืองเสียสมดุล

## กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยนี้เลือกใช้กรอบแนวคิด 4 แนวคิดในการวิเคราะห์บทบาทของกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารท้องถิ่น กับอิทธิพลทางการเมืองในการกำหนดนโยบาย โดยมีรายละเอียดดังนี้

### 1) แนวคิดภาคประชาสังคม (Civil Society)

แนวคิดภาคประชาสังคม กล่าวได้ว่าเป็นแนวคิดที่ปรากฏขึ้นในช่วงปลายทศวรรษ 1980 โดย Antonio Gramsci นักทฤษฎีคอมมิวนิสต์ชาวอิตาลี หลักการที่สำคัญของแนวคิดก็คือการให้อำนาจกับพลเมืองเพื่อจัดการการถ่วงดุลอำนาจรัฐ หรือต่อต้านอำนาจรัฐ (Vosse, 2017) โดยภาคประชาสังคม มักถูกเข้าใจว่า คือ ภาคส่วนที่สามของสังคม (third sector of society) ที่แตกต่างจากรัฐ และภาคธุรกิจหรือตลาดรวมไปถึงแตกต่างจากครอบครัวและพื้นที่ส่วนตัวด้วย อย่างไรก็ตาม ในงานศึกษาของ Schwarts ปีค.ศ.2002 งานศึกษาของ Schwarts และ Pharr ปีค.ศ.2003 งานศึกษาของ Ogawa ปีค.ศ. 2009 และงานศึกษาของ Vosse ปีค.ศ. 2017 อธิบายว่า ภาคประชาสังคมของญี่ปุ่นนั้นแตกต่างจากที่อื่น ภาคประชาสังคมของญี่ปุ่นถูกถกเถียงว่าเป็นเสมือนองค์กรที่รัฐที่ถูกสร้างขึ้นจากการบริหารแบบบนลงล่าง และส่วนใหญ่จะถูกกำกับและแทรกแซงโดยรัฐ ภาคประชาสังคมในญี่ปุ่นจึงมีความสามารถในการสนับสนุนทางการเมืองน้อยและไม่มีประสิทธิภาพ

งานศึกษาของ Schwarts ปีค.ศ.2002 และ Schwarts และ Pharr ปีค.ศ.2003 ได้ถกเถียงว่า แนวคิดภาคประชาสังคมของสังคมตะวันตกไม่สามารถปรับใช้กับที่อื่นได้ หรือไม่สามารถใช้ศึกษาข้ามผ่านวัฒนธรรมได้ โดยเขาได้อธิบายว่า สังคมญี่ปุ่นเป็นสังคมที่ไม่ได้มีความเป็นพหุวัฒนธรรมหรือความหลากหลายทางวัฒนธรรม แต่เป็นสังคมที่มีลักษณะของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน พลเมืองมักจะไม่ท้าทายอำนาจรัฐ และเคารพต่อการตัดสินใจของข้าราชการ นอกจากนี้ ตั้งแต่การฟื้นฟูเมจิ ในปีค.ศ. 1868 ซึ่งมีการรวมศูนย์อำนาจรัฐ รัฐกับตลาดก็ไม่ได้ถูกทำให้แยกออกจากกันด้วย ดังนั้น ภาคประชาสังคมในญี่ปุ่นจึงมีลักษณะแตกต่างจากที่อื่น กล่าวคือ แม้ว่าภาคประชาสังคมในญี่ปุ่นจะไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของตลาดและรัฐ แต่ก็ไม่ได้อิสระและเป็นอิสระจากรัฐและตลาดเช่นกัน อีกทั้งภาคประชาสังคมของญี่ปุ่นมักจะถูกกำกับและแทรกแซงโดยรัฐด้วย นอกจากนี้ แม้ว่าภายหลังสงครามเย็น กระแสการพัฒนาของรัฐประชาธิปไตยและการให้ความสำคัญในประเด็นของสิทธิและเสรีภาพของประชาชนและพลเมือง จะส่งผลให้เกิดการตระหนักถึงความคิดเรื่องภาคประชาสังคมในญี่ปุ่น และภายหลังเหตุการณ์ Hanshin earthquake ที่จังหวัด Kobe ในปีค.ศ 1995 ภาครัฐเริ่มเห็นความสำคัญของภาคประชาสังคมในการจัดการปัญหาทางสังคม และเริ่มเกิดกลุ่มเคลื่อนไหวอาสาสมัครในญี่ปุ่นเป็นจำนวนมาก แต่ภาคประชาสังคมของญี่ปุ่นก็ยังคงถูกแทรกแซงการทำงานโดยรัฐ และเผชิญกับความยากลำบากและอุปสรรคในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนทางการเมืองและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยอุปสรรคดังกล่าวถูกอธิบายว่าเป็นผลมาจากกฎระเบียบของรัฐ และการที่ภาคประชาสังคมญี่ปุ่นไม่ได้รับสถานะทางกฎหมาย ต่อมาในปีค.ศ. 1998 รัฐบาลได้ออกกฎหมายที่ชื่อว่า Bill to Promote Citizens 'Activities หรือ NPO Law เพื่อสนับสนุนกิจกรรมของประชาชนพลเมือง และสนับสนุน

การจดทะเบียนจัดตั้งองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร (nonprofit organization) เพื่อการได้รับสถานะทางกฎหมาย อย่างไรก็ตาม กฎหมายดังกล่าวก็ยังคงถูกวิพากษ์ว่าเอื้อประโยชน์เฉพาะองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรขนาดใหญ่เท่านั้น และกีดกันการดำเนินงานขององค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรขนาดเล็ก เนื่องจาก กฎหมายดังกล่าวได้กำหนดขนาดสมาชิกขององค์กร และเงินทุนในการจดทะเบียน รวมถึงกำหนดให้องค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรต้องเลือกและระบุประเภทกิจกรรมการดำเนินงานขององค์กรตามที่กฎหมายระบุไว้ด้วย

งานของ Ogawa ปีค.ศ. 2009 ให้ข้อมูลว่ากฎหมาย NPO Law ได้ระบุประเภทการดำเนินงานขององค์กรไว้ 17 ประเภท ได้แก่ 1) สวัสดิการทางสังคม (social welfare) 2) การศึกษาทางสังคม (social education) 3) การพัฒนาชุมชน (community development) 4) ศิลปะและกีฬา (arts and sports) 5) สิ่งแวดล้อม (environment) 6) การบรรเทาภัยพิบัติ (disaster relief) 7) ความปลอดภัยของชุมชน (community safe) 8) สิทธิมนุษยชนและสันติภาพ (human rights and peace) 9) ความร่วมมือระหว่างประเทศ (international cooperation) 10) ความเท่าเทียมกันทางเพศ (gender equality) 11) เด็ก (children) 12) สารสนเทศ (information) 13) วิทยาศาสตร์ (science) 14) การกระตุ้นทางเศรษฐกิจ (economic activation) 15) การฝึกอาชีพ (occupational training) 16) การปกป้องผู้บริโภค (consumer protection) และ 17) การสนับสนุนองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร (NPO support) โดยประเภทกิจกรรมขององค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรในญี่ปุ่นที่มีมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ 1) สวัสดิการทางสังคม (social welfare) 2) การศึกษาทางสังคม (social education) และ 3) การสนับสนุนองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร (NPO support) Ogawa อธิบายว่า ภาคประชาสังคมญี่ปุ่นส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นการจัดการกับปัญหาทางสังคมที่สร้างผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ และกฎหมาย NPO Law เอื้อประโยชน์ต่อองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรให้เข้ามาในภาคธุรกิจมากขึ้น

ในขณะที่ งานของ Vosse ปีค.ศ. 2017 อธิบายว่า ในปัจจุบัน “ภาคประชาสังคม” ในภาษาญี่ปุ่น คือ Shimin Shakai ส่วนใหญ่ถูกเข้าใจว่าเป็นขบวนการอาสาสมัคร (volunteer movement) และองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร (non-profit organization-NPO) โดยการภาคประชาสังคมญี่ปุ่นจะดำเนินงานใน 3 ประเด็นใหญ่ คือ 1) การศึกษาและการวิจัย 2) สุขภาพ และ 3) การบริการทางสังคม และรัฐบาลญี่ปุ่นมักจะร่วมมือกับภาคประชาสังคมในประเด็นการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาต่างประเทศ

จากแนวคิดภาคประชาสังคมข้างต้น ด้วยงานวิจัยนี้มุ่งศึกษาภาคประชาสังคมในประเทศญี่ปุ่น ดังนั้น จึงเลือกใช้แนวคิดภาคประชาสังคมของญี่ปุ่นของ Schwart and Pharr ในปีค.ศ. 2003 และ Ogawa ในปีค.ศ. 2009 ในการศึกษาและทำความเข้าใจบทบาทของกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารท้องถิ่นของญี่ปุ่น

## 2) แนวคิดการเกี่ยวข้องของพลเมือง (Civic Engagement)

แนวคิดการเกี่ยวข้องของพลเมือง (civic engagement) กล่าวได้ว่า เป็นแนวคิดที่ถูกพัฒนาขึ้นจากงานเขียนเรื่อง “Bowling Alone” ของ Robert Putnam ในปีค.ศ. 1993 ที่นำเสนอถึงความไม่พอใจต่อความเสื่อมถอยของวัฒนธรรมของพลเมืองและทุนทางสังคมในสหรัฐอเมริกา โดยความเสื่อมถอยดังกล่าวเป็นผลมาจากการลดลงของการเกี่ยวข้องของพลเมือง Putnam จึงได้ทบทวนแนวคิดภาคประชาสังคม และเสนอแนวคิดการเกี่ยวข้องของพลเมือง ซึ่งถือว่าเป็นทุนทางสังคมแบบหนึ่งขึ้น โดยเขาได้อธิบายว่า การเกี่ยวข้องของพลเมืองสามารถถูกแสดงผ่านการมีปฏิสัมพันธ์แนวนอน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคล หรือระหว่างกลุ่มครอบครัวในระดับท้องถิ่น ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และบรรทัดฐานของความร่วมมือ หากปัจเจกบุคคลไม่ได้มีส่วนร่วมทางสังคมกับผู้อื่น ก็จะไม่มีความมุ่งมั่นที่จะใส่ใจว่าเกิดอะไรขึ้นที่อาจส่งผลกระทบต่อพวกเขา ดังนั้น จึงควรส่งเสริมให้ผู้คนมีส่วนร่วมในชีวิตของพลเมืองกับรัฐบาลและชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้พลเมืองมีอำนาจในการกำหนดและตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่กระทบต่อชีวิตของเขา (Vosse, 2017; Haist, 1998)

CitizenLab ได้อธิบายว่า การเกี่ยวข้องของพลเมือง หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนมีการกระทำร่วมกันเพื่อจัดการกับปัญหาที่เป็นประเด็นทางสาธารณะ อย่างไรก็ตาม แนวคิดการเกี่ยวข้องของพลเมือง (civic engagement) แตกต่างจากแนวคิดการมีส่วนร่วมของพลเมือง (civic participation) โดยทั้งสองแนวคิดแม้ว่าจะมีเป้าหมายเดียวกัน คือ เพื่อเพิ่มความร่วมมือระหว่างพลเมืองและรัฐ และการปรับปรุงนโยบายและการบริการสาธารณะ แต่แนวคิดการเกี่ยวข้องทางการเมือง ยังคงเป็นแนวคิดที่อยู่บนพื้นฐานการบริหารงานแบบบนลงล่าง (top-down) ซึ่งยังคงเรียกร้องถึงการแลกเปลี่ยนความเห็นระหว่างพลเมืองกับผู้ตัดสินใจสาธารณะ ดังนั้น แนวคิดการเกี่ยวข้องทางการเมืองจึงยังคงมีลักษณะที่เป็นทางการ และเกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจ ในขณะที่ แนวคิดการมีส่วนร่วมของพลเมือง เป็นแนวคิดที่อยู่บนพื้นฐานการบริหารงานแบบล่างขึ้น-บน (bottom-up) โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของพลเมืองโดยไม่จำเป็นต้องเป็นทางการ และพลเมืองสามารถมีส่วนร่วมและเข้ามาเกี่ยวข้องโดยไม่ต้องแลกเปลี่ยนความเห็นกับผู้ตัดสินใจสาธารณะ

อย่างไรก็ตาม ด้วยงานศึกษาของ Schwartz ในปีค.ศ. 2002 และ Schwartz และ Pharr ในปีค.ศ. 2003 ที่อธิบายว่า ภาคประชาสังคมของญี่ปุ่นไม่ใช่องค์กรตามความหมายของภาคประชาสังคมที่ถูกเข้าใจโดยทั่วไป คือ กิจกรรมทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการกระทำร่วมกันของกลุ่มซึ่งอยู่ภายนอกพื้นที่ของรัฐ ตลาด และครอบครัว ซึ่งองค์กรภาคประชาสังคมอาจเป็นได้ทั้งองค์กรอาสาสมัคร สมาคมที่ถูกจัดตั้ง หรือองค์กรในระดับรากหญ้าต่างๆ รวมถึงอาจเป็นองค์กรที่มีผลประโยชน์บางอย่างที่เป็นอิสระจากรัฐ แต่องค์กรภาคประชาสังคมยังคงถูกกำกับและแทรกแซงโดยรัฐ ดังนั้น Schwartz และ Pharr จึงอธิบายว่า การเกี่ยวข้องของพลเมืองและภาคประชาสังคมของญี่ปุ่นในประเด็นทางการเมืองจึงมักไม่ได้รับการสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือจากรัฐ ยิ่งไปกว่านั้น อาจจะถูกขัดขวางโดยรัฐบาลด้วย

จากแนวคิดการเกี่ยวข้องของพลเมือง งานวิจัยนี้ จะใช้แนวคิดการเกี่ยวข้องของพลเมืองในประเทศญี่ปุ่นของ Schwartz และPharr ในปีค.ศ. 2003 ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารท้องถิ่นกับรัฐ

### 3) ทฤษฎีระบบทางการเมือง (Political System Theory)

ในปี ค.ศ. 1953 David Easton ได้เสนอทฤษฎีระบบการเมืองขึ้นมาเพื่อใช้ในการศึกษาทำความเข้าใจกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะ โดยมองว่าระบบการเมืองก็เหมือนกับระบบสิ่งมีชีวิตที่ต้องปะทะกับสิ่งแวดล้อมภายนอก ระบบที่จะส่งทั้งสิ่งที่ดีเข้ามาเสริมระบบและสิ่งที่ไม่ดีเข้ามาทำลายระบบ ซึ่งระบบก็ต้องได้ตอบสนองสิ่งแวดล้อมต่างๆที่เข้ามากระทบและทำให้ระบบอยู่รอด โดยการที่จะทำให้ระบบอยู่รอดได้นั้น ระบบก็ต้องปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ถ้าระบบไม่สามารถปรับตัวได้ ระบบก็จะถูกทำลายและแตกสลายในที่สุด

โดยระบบการเมืองจะประกอบด้วย 3 หน่วยใหญ่ คือ 1) เจ้าหน้าที่การเมือง หมายถึง รัฐบาล และหน่วยงานราชการต่างๆ 2) ระบบการเมือง หมายถึง รูปแบบและบรรทัดฐาน และอุดมการณ์ทางการเมืองการปกครองที่สังคมนั้นใช้อยู่ และ 3) ประชาคมทางการเมือง หมายถึง ประเทศหรือชาตินั้น ความสัมพันธ์ระหว่างระบบการเมืองกับสภาพแวดล้อม จะเป็นไปในลักษณะที่สิ่งใดเกิดขึ้นภายในสภาพแวดล้อมจะส่งผลกระทบเข้าสู่ระบบการเมืองในรูปแบบของปัจจัยนำเข้า (inputs) และระบบการเมืองจะต้องทำหน้าที่ตัดสินใจและนำการตัดสินใจนั้นไปสู่การปฏิบัติผลผลิตของระบบการเมืองในรูปแบบของปัจจัยนำออก (outputs) ซึ่งจะกลับเข้าสู่ระบบในรูปแบบของปัจจัยสิ่งแวดล้อม หรือในบางกรณีอาจจะส่งกลับโดยตรงเข้าสู่ระบบการเมืองโดยไม่ต้องผ่านปัจจัยสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยนำเข้า (inputs) ของระบบ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ปัจจัยนำเข้าที่ดีที่สนับสนุนระบบ เรียกว่า support เกิดจากที่ระบบการเมืองสามารถผลิตปัจจัยส่งออกที่สร้างความพึงพอใจให้แก่สภาพแวดล้อมได้ และ 2) ปัจจัยนำเข้าที่ไม่ดีที่มีแนวโน้มที่จะทำให้ระบบเสียสมดุล เรียกว่า demands ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมที่เรียกร้องให้ระบบการเมืองผลิตปัจจัยนำออกมาเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ถ้าระบบการเมืองยังไม่สามารถผลิตปัจจัยนำออกที่แก้ปัญหาได้ ก็จะส่งข้อเรียกร้องต่างๆเพิ่มขึ้นอีก จนทำให้ระบบแตกสลายในที่สุด

ปัจจัยนำออก (outputs) ของระบบ คือ ผลผลิตของการเมืองที่ป้อนออกไปสู่สภาพแวดล้อมเพื่อตอบสนองปัจจัยนำเข้าที่สิ่งแวดล้อมส่งเข้ามา โดยปกติแล้ว ระบบการเมืองจะผลิตปัจจัยนำออกเพื่อลด demands และเพิ่ม supports ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดของระบบนั่นเอง อย่างไรก็ตาม บางครั้งผลผลิตของการเมืองก็อาจจะเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงภายในระบบการเมืองเองก็ได้

จากแนวคิดระบบการเมืองของ David Easton งานวิจัยนี้จะใช้แนวคิดดังกล่าวในการวิเคราะห์บทบาทของกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารของท้องถิ่น ซึ่งเปรียบเสมือนปัจจัยนำเข้า (inputs) ว่ามีอิทธิพลต่อกระบวนการเชิงนโยบาย โดยเฉพาะ การเจรจาใน TPP ซึ่งเป็นปัจจัยนำออก (outputs) อย่างไร

#### 4) แนวคิดโอกาสทางการเมือง (Political Opportunity Theory)

Peter Eisinger ได้เสนอแนวคิดโอกาสทางการเมืองในปีค.ศ. 1973 เพื่อใช้เป็นอธิบายการเกิดขึ้นและการดำรงอยู่ของกลุ่มเคลื่อนไหวทางสังคม (social movement) โดยแนวคิดนี้ถกเถียงว่าความล้มเหลวและความสำเร็จของกลุ่มเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นผลมาจากโอกาสทางการเมือง (political opportunity)

Peter Eisinger อธิบายว่า มี 3 องค์ประกอบ สำหรับการจัดตั้งกลุ่มเคลื่อนไหวทางสังคม ดังนี้

1. จิตสำนึกในการต่อสู้ (insurgent consciousness) สมาชิกในสังคมรู้สึกวาระระบบไม่ยุติธรรม เมื่อสมาชิกในสังคมเกิดความรู้สึกดังกล่าวร่วมกัน จึงจูงใจให้สมาชิกในสังคมรวมตัวกันเป็นกลุ่มเคลื่อนไหวทางสังคม

2. จุดแข็งเชิงองค์กร (organizational strength) กลุ่มเคลื่อนไหวทางสังคมเกิดขึ้นจากความเข้มแข็งขององค์กร โดยองค์กรต้องมีผู้นำที่มีประสิทธิภาพ และมีทรัพยากรอย่างเพียงพอ

3. โอกาสทางการเมือง (political opportunity) ถ้าระบบการเมืองที่ดำรงอยู่เปราะบาง จะทำให้เกิดโอกาสสำหรับสิ่งอื่นๆ เช่นเดียวกับการเกิดขึ้นของกลุ่มเคลื่อนไหว โดยความเปราะบางอาจเป็นผลมาจาก 1) การเพิ่มขึ้นของความเป็นพหุนิยม (political pluralism) 2) ความเสื่อมถอยของความอดทนอดกลั้น (decline in repression) 3) การแบ่งแยกของผู้มีอำนาจ (division with elites) 4) การได้สิทธิพิเศษทางการเมืองเพิ่มขึ้น (increased political enfranchisement) ดังนั้น กลุ่มเคลื่อนไหวทางสังคมจึงมีความท้าทายที่จะใช้โอกาสต่างๆ ในการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

จากแนวคิดโอกาสทางการเมือง งานวิจัยนี้จะใช้แนวคิดดังกล่าวในการวิเคราะห์ถึงปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลให้กลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารท้องถิ่นของญี่ปุ่นเข้าไปมีบทบาทและอิทธิพลในกระบวนการเชิงนโยบาย

## วิธีการศึกษา

งานวิจัยนี้ใช้วิธีการศึกษาโดยการวิจัยทางเอกสาร และการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก

การวิจัยทางเอกสาร จะศึกษาเอกสารขั้นต้น โดยการศึกษาเอกสารราชการเกี่ยวกับกฎหมาย ภาครัฐประชาสังคมของญี่ปุ่น นโยบายเกษตรและการเปิดเสรีภาคเกษตรของญี่ปุ่น และเนื้อหาของความตกลง TPP และศึกษาเอกสารหน่วยงานของกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารท้องถิ่นของญี่ปุ่นที่เกี่ยวข้องกับความ เป็นมา พัฒนาการ และบทบาทในกระบวนการเชิงนโยบาย สำหรับการศึกษาเอกสารชั้นรอง จะศึกษางานวิจัย ที่เกี่ยวข้องต่างๆ

การสัมภาษณ์ข้อมูล จะใช้วิธีการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ดังนี้

สำหรับกลุ่มเคลื่อนไหว Chisan Chisho ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความสัมพันธ์และได้รับการสนับสนุน จากรัฐบาล จะสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ กระทรวงเกษตร ป่าไม้ และประมงของญี่ปุ่น สหกรณ์การเกษตร หน่วยงานภาครัฐในระดับจังหวัดที่ทำงานร่วมกับกลุ่มเคลื่อนไหว Chisan-Chisho และกลุ่มเคลื่อนไหว Chisan-Chisho ที่เป็นองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรในจังหวัด Yamanashi

สำหรับกลุ่มเคลื่อนไหว Nouminren ซึ่งเป็นกลุ่มเคลื่อนไหวที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล จะสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ Nouminren สำนักงานใหญ่ และกลุ่มเคลื่อนไหว Nouminren ในจังหวัด Yamanashi

## ตัวชี้วัดในการศึกษา

ตามแนวคิดกระบวนการเชิงนโยบาย (policy process) ของ Anderson ปีค.ศ. 1975 และ Dune ปีค.ศ. 1994 ที่อธิบายว่า กระบวนการเชิงนโยบาย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการกระทำโดยรัฐ ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การนำเสนอประเด็นปัญหาเข้าสู่ผู้กำหนดนโยบาย (agenda setting) 2) การกำหนด นโยบาย (policy formulation) 3) การยอมรับเอานโยบายไปใช้ (policy adoption) 4) การปฏิบัติใช้นโยบาย (policy implementation) และการประเมินผลนโยบาย (policy evaluation) สำหรับงานวิจัยนี้ที่มุ่งประเมิน กลุ่มเคลื่อนไหว Chisan-Chisho และกลุ่มเคลื่อนไหว Nouminren ซึ่งเป็นกลุ่มภาคประชาสังคม ว่ามีบทบาท และอิทธิพลทางการเมืองในกระบวนการเชิงนโยบาย โดยเฉพาะ ในการเจรจาความตกลง TPP อย่างไร งานวิจัยนี้จึงเลือกกำหนดตัวชี้วัดอิทธิพลทางการเมืองในกระบวนการเชิงนโยบายตามกระบวนการกำหนด นโยบายในขั้นตอนที่ 1 และ 3 เท่านั้น ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

| กระบวนการเชิงนโยบาย                                                                                  | ตัวชี้วัด                                                                                                                                                                                                                                                         |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1) การนำเสนอประเด็นปัญหาเข้าสู่ผู้กำหนดนโยบาย หรือการทำให้ปัญหาถูกจัดเป็นวาระนโยบาย (agenda setting) | การมีช่องทางและโอกาสที่ภาคประชาสังคมสามารถนำเสนอประเด็นปัญหาทางสังคมได้อย่างเสรี จนประเด็นปัญหากลายเป็นที่สนใจและอยู่ในวาระการตัดสินใจของรัฐบาล เช่น ความสามารถในการนำเสนอประเด็นปัญหาผ่านสื่อสาธารณะ ไม่ว่าจะเป็น วิทยู โททัศน์ หนังสือพิมพ์ และสื่อออนไลน์ต่างๆ |
| 2) การกำหนดนโยบาย (policy formulation)                                                               | การมีช่องทางและโอกาสที่ภาคประชาสังคมสามารถมีส่วนร่วมในการนำเสนอทางเลือกนโยบาย เช่น การนำเสนอทางเลือกนโยบายผ่านการสำรวจความคิดเห็นโดยรัฐ และ การนำเสนอทางเลือกนโยบายผ่านการประชุมที่ภาครัฐจัดขึ้นเพื่อรับฟังความเห็นของประชาชน                                     |
| 3) การยอมรับเอานโยบายไปใช้ (policy adoption)                                                         | ข้อเสนอของภาคประชาสังคมถูกใช้กำหนดเป็นนโยบาย เช่น ข้อเสนอเรียกร้องหรือข้อเสนอของภาคประชาสังคมไปปรากฏในนโยบายระดับรัฐ นโยบายระดับจังหวัด หรือนโยบายระดับท้องถิ่น หรือข้อเสนอของภาคประชาสังคมไปปรากฏในมาตรการจัดการผลกระทบต่างๆ                                     |

### ขอบเขตการวิจัย

แม้ว่ากลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารท้องถิ่นในญี่ปุ่นจะมีเป็นจำนวนมากและแบ่งออกเป็นหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็น กลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารซึ่งเกิดจากการรวมตัวกันของเกษตรกรที่เป็นกลุ่มผู้ผลิต ได้แก่ กลุ่มเคลื่อนไหวเกษตรกร Nouminnren กลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารที่เป็นความร่วมมือกันระหว่างกลุ่มผู้ผลิตและผู้และกลุ่มผู้บริโภค ได้แก่ กลุ่มเคลื่อนไหว Teikei และ กลุ่มเคลื่อนไหว Chisan-Chisho และกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารที่เกิดจากการร่วมมือกันของกลุ่มผู้บริโภค ได้แก่ Sanchoku Movement ซึ่งกลุ่มเคลื่อนไหวเหล่านี้ มีทั้งที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล และไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารที่ถูกจัดตั้งโดยรัฐบาลญี่ปุ่น คือ Food Action Nippon และกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารที่เป็นภาคีเครือข่ายระหว่างประเทศ คือ Slow Food Movement ด้วย อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้จะเลือกศึกษา กลุ่มเคลื่อนไหวเกษตรกร Nouminnren ซึ่งเป็นกลุ่มเคลื่อนไหวที่มีสมาชิกส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อยที่ได้รับผลกระทบจากความตกลง TPP และเป็นกลุ่มที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล เปรียบเทียบกับกลุ่มเคลื่อนไหว Chisan-Chisho ซึ่งเป็นกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารที่เกิดจากความร่วมมือกันระหว่างผู้ผลิตและกลุ่มผู้บริโภค และต่อมาได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล และภาครัฐได้มีการนำแนวคิดขององค์กรไปปรับใช้ โดยจะมุ่งศึกษาว่า ทั้งสองกลุ่มนั้นมีอิทธิพลทางการเมืองในกระบวนการเชิงนโยบายอย่างไร

## พื้นที่ทำการวิจัย

แม้ว่าสินค้าเกษตรที่มีแนวโน้มจะได้รับผลกระทบมากที่สุดจากความตกลง TPP คือ สินค้าเกษตรอ่อนไหว ได้แก่ ข้าว เนื้อวัว เนื้อหมู แป้งสาลี ผลิตภัณฑ์นม และน้ำตาล แต่สินค้าอื่นๆ ที่ญี่ปุ่นได้ กำหนดภาษีนำเข้าไว้สูง ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่ามีแนวโน้มจะได้รับผลกระทบมากเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สินค้าผลไม้บางชนิด เช่น องุ่น และแอปเปิ้ล ซึ่งญี่ปุ่นกำหนดอัตราภาษีไว้สูงถึงร้อยละ 17 นอกจากนี้ จากการสำรวจ ประเภทสินค้าที่ญี่ปุ่นนำเข้าจาก TPP Partner แม้จะพบว่า ประเภทสินค้าที่ถูกนำเข้ามามากที่สุด คือ ธัญพืช เมล็ดพืช น้ำมัน และผลิตภัณฑ์นม ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 70-80 ของส่วนแบ่งการนำเข้าจาก TPP แต่ก็พบว่า ญี่ปุ่นมีส่วนแบ่งการนำเข้าผลไม้ จาก TPP Partner มากเช่นกัน โดยมี คิดเป็นร้อยละ 50 ของส่วนแบ่งการนำเข้าจาก TPP อีกทั้ง จากรายงานข่าวในเว็บไซต์ japantimes ในปีค.ศ. 2016 ได้รายงานว่า ทุกจังหวัดในญี่ปุ่นมีแนวโน้มที่จะได้รับผลกระทบและภาคเกษตรมีความเสื่อมถอยลง อย่างไรก็ตาม จังหวัดที่ผลิตข้าวนั้นจะได้รับผลกระทบน้อย ในขณะที่ จังหวัดที่ผลิตผลไม้ และผลิตภัณฑ์ปศุสัตว์ ได้แก่ เนื้อวัว เนื้อหมู และเนื้อไก่ มีแนวโน้มที่จะได้รับผลกระทบมากที่สุด เนื่องจาก ญี่ปุ่นจะไม่สามารถแข่งขันการผลิตกับสินค้าที่ถูกนำเข้าจาก ประเทศสหรัฐอเมริกาและออสเตรเลียได้ โดยจังหวัดที่ผลิตผลไม้ที่ได้รับผลกระทบ ได้แก่ จังหวัด Yamanashi ซึ่งส่วนใหญ่ผลิตองุ่น และจังหวัด Kagawa ที่ส่วนใหญ่ผลิตส้ม ในขณะที่ จังหวัดที่ผลิตภัณฑ์ปศุสัตว์ที่ได้รับผลกระทบ ได้แก่ จังหวัด Yamanashi, Gifu, และ Mie จากข้อมูลข้างต้น งานวิจัยชิ้นนี้ จึงเลือกศึกษาสินค้าประเภทผลไม้ และเลือกศึกษาบทบาทของกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารท้องถิ่นที่จังหวัด Yamanashi

## 6. แผนการทำงาน

### ตารางแสดงแผนกิจกรรมและเวลาปฏิบัติงานโดยจำแนกตามวัตถุประสงค์

| วัตถุประสงค์                                                                                                                                                                                                            | กิจกรรม                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | เดือนที่ |   |   |   |   |   |   |   |   |    |    |    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------|---|---|---|---|---|---|---|---|----|----|----|
|                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | 1        | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 |
| 1. เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของภาคประชาสังคมของญี่ปุ่นในกระบวนการเชิงนโยบาย โดยเฉพาะบทบาทของกลุ่มเคลื่อนไหวด้านอาหารท้องถิ่นของญี่ปุ่นกับการกำหนดนโยบายการเปิดเสรีการค้าสินค้าเกษตรภายใต้ความตกลง TPP     | 1.1 รวบรวมข้อมูล และทบทวนวรรณกรรมจากเอกสาร ดังนี้<br>1) ความเป็นมา พัฒนาการ สถานการณ์ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับของภาคประชาสังคมในญี่ปุ่น<br>2) ความเป็นมา พัฒนาการ สถานการณ์ของกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารท้องถิ่นของญี่ปุ่น<br>3) เนื้อหาความตกลง TPP และผลกระทบต่อภาคเกษตรและเกษตรกรรายย่อยของญี่ปุ่นและไทย<br>4) บทบาทและอิทธิพลของของภาคประชาสังคมญี่ปุ่นและไทยในการเจรจาการค้าภายใต้ความตกลง TPP<br>5) กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 4 แนวคิด |          |   |   |   |   |   |   |   |   |    |    |    |
|                                                                                                                                                                                                                         | 1.2 รวบรวมข้อมูล และทบทวนวรรณกรรมจากเอกสาร ดังนี้<br>1) ข้อมูลของพื้นที่กรณีศึกษาที่คัดเลือกไว้<br>1.3 ติดต่อประสานงานเพื่อศึกษาภาคสนามครั้งที่ 1                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |          |   |   |   |   |   |   |   |   |    |    |    |
|                                                                                                                                                                                                                         | 2.1 ศึกษาภาคสนามครั้งที่ 1<br>2.2 ถอดบทสัมภาษณ์ข้อมูลที่ได้จากศึกษาภาคสนามครั้งที่ 1<br>2.3 วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล<br>2.4 ติดต่อประสานงานเพื่อศึกษาภาคสนามครั้งที่ 2                                                                                                                                                                                                                                                                            |          |   |   |   |   |   |   |   |   |    |    |    |
| 3. เพื่อถอดบทเรียนเรื่องบทบาทของกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารท้องถิ่นของญี่ปุ่นในกระบวนการกำหนดนโยบายการเปิดเสรีทางการค้าสินค้าเกษตรภายใต้ความตกลง TPP เพื่อใช้เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับภาคประชาสังคมและภาครัฐของไทย | 3.1 ศึกษาภาคสนามครั้งที่ 2<br>3.2 ถอดบทสัมภาษณ์ข้อมูลที่ได้จากศึกษาภาคสนามครั้งที่ 2<br>3.3 วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล<br>3.4 เขียนบทสรุปและข้อเสนอแนะ                                                                                                                                                                                                                                                                                              |          |   |   |   |   |   |   |   |   |    |    |    |

**7. ผลที่คาดว่าจะได้รับ (Outcome/Impact) เมื่อการดำเนินงานเสร็จสิ้นที่เป็นรูปธรรม และตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ**

- 7.1 ได้เข้าใจถึงบทบาทของภาคประชาสังคม และกลุ่มเคลื่อนไหวด้านอาหารท้องถิ่นของญี่ปุ่น โดยเฉพาะอิทธิพลทางการเมืองในกระบวนการเชิงนโยบายของประเทศ
- 7.2 ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านอาหารหรือขบวนการชาวนาในประเทศไทยในการประสานงานกับภาครัฐเพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการเชิงนโยบาย การขับเคลื่อนนโยบายด้านการเกษตร และการเจรจาการค้าเสรีภาคเกษตรในความตกลง TPP
- 7.3 ได้ข้อดีและข้อเสียของความตกลง TPP และใช้เป็นข้อเสนอแนะสำหรับภาครัฐในการพิจารณาตัดสินใจเข้าร่วมในความตกลง TPP
- 7.4 บทความวิชาการ

**8. แผนการใช้ประโยชน์ของผลการวิจัย**

การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ (นอกเหนือจากรายงานการวิจัย ท่านคาดว่าจะเผยแพร่ผลงานในรูปแบบใด เช่น เป็นบทความในวารสารวิชาการ หนังสือ)

- 8.1 การเผยแพร่ผลงานวิจัยในวารสารวิชาการระดับชาติ
- 8.2 การนำเสนอผลการศึกษาในการประชุมวิชาการและนำเสนอต่อผู้กำหนดนโยบาย

**9. ผลงานที่ส่งต่อ สกว. (ผลงานสมบูรณ์ที่ใช้ในการตรวจรับงาน)**

- 9.1 รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

## 10. แผนการใช้งบประมาณ

|                                                                                                                 | 6 เดือนที่ 1   | 6 เดือนที่ 2   | รวม            |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------|----------------|----------------|
| 1. หมวดค่าตอบแทน                                                                                                |                |                |                |
| 1.1 นางสาวสิรินทิพย์ นรินทร์ศิลป์ (เดือนละ 20,000 บาท)                                                          | 120,000        | 120,000        | 240,000        |
| 2. หมวดค่าจ้าง                                                                                                  |                |                |                |
| 2.1 ค่าจ้างล่ามภาษาญี่ปุ่น (วันละ 5,000บาท x 7วัน)                                                              |                | 35,000         |                |
| 3. หมวดค่าใช้สอย                                                                                                |                |                |                |
| 3.1 ค่าถ่ายเอกสาร                                                                                               | 1,000          | 1,000          | 2,000          |
| 3.2 ค่าของที่ระลึก (300บาท x 10ชิ้น)                                                                            | 3,000          |                | 3,000          |
| 4. ค่าวัสดุ                                                                                                     |                |                |                |
| 4.1 วัสดุสำนักงาน                                                                                               | 2,000          | 2,000          | 4,000          |
| 4.2 วัสดุ-หนังสือต่างๆ                                                                                          | 10,000         |                | 10,000         |
| 5. หมวดรายจ่ายอื่น                                                                                              |                |                |                |
| 5.1 ค่าเดินทางไปต่างประเทศ /ตัวเครื่องบินไปกลับไทย-ญี่ปุ่น<br>(30,000บาท x 2คน x 2ครั้ง) (ที่ปรึกษาและนักวิจัย) | 60,000         | 60,000         | 120,000        |
| 5.2 ค่าเดินทางภายในประเทศญี่ปุ่น<br>(1,500บาท x 2คน x 7วัน x 2ครั้ง)                                            | 21,000         | 21,000         | 42,000         |
| 5.3 ค่าที่พัก (4,000บาท x 2คน x 7วัน x 2ครั้ง)                                                                  | 56,000         | 56,000         | 112,000        |
| 5.4 ค่าเบี้ยเลี้ยง (ญี่ปุ่น) (2,000บาท x 2คน x 7วัน x 2ครั้ง)                                                   | 28,000         | 28,000         | 56,000         |
| <b>รวม</b>                                                                                                      | <b>301,000</b> | <b>323,000</b> | <b>624,000</b> |

## ประวัติบุคคล

ชื่อ-นามสกุล(ภาษาไทย) นางสาวสิรินทิพย์ นรินทรศิลป์  
(ภาษาอังกฤษ) Miss Sirinthip Narinsilp  
เพศ หญิง วันเดือนปีเกิด 5 กันยายน พ.ศ.2530  
ตำแหน่งปัจจุบัน -  
สถานที่ติดต่อ (ที่ทำงาน) ห้อง 606 คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เลขที่ 2 ถนนพระจันทร์ แขวง  
พระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200  
โทรศัพท์ 087-655-3659  
E-mail – address sirinthip.narin@gmail.com  
ที่อยู่ (ที่บ้าน) 17/1 ซอยวิภาวดี 17 แยก 10-1 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงจตุจักร เขตจตุจักร  
กรุงเทพมหานคร 10900  
เงินเดือนปัจจุบัน -  
ประวัติการศึกษา ปริญญาตรี รัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์  
ปริญญาโท รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์  
ปริญญาเอก ปรัชญาดุสิตบัณฑิต (สหวิทยาการ) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

## ผลงานตีพิมพ์ในวารสารระดับชาติ

1. สิรินทิพย์ นรินทรศิลป์. (2557). ความร่วมมือด้านความมั่นคงทางอาหารอาเซียน. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 6(3), หน้า 443-469.
2. สิรินทิพย์ นรินทรศิลป์. (2561). ญีปุ่นกับขบวนการการค้าที่เป็นธรรมและการเสริมสร้างอธิปไตยทางอาหารของเกษตรกรรายย่อยในประเทศกำลังพัฒนา. *วารสารวิชาการของสมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย*, 8(1), หน้า 124-143.
3. สิรินทิพย์ นรินทรศิลป์. (2561). แนวคิดอธิปไตยทางอาหาร: ข้อถกเถียงเชิงวิพากษ์กับแนวคิดด้านอาหารอื่นๆ. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 10(3), หน้า 217-246.
4. สิรินทิพย์ นรินทรศิลป์. (2562). ขบวนการการค้าข้าวที่เป็นธรรม กับการเสริมสร้างอธิปไตยทางอาหารของชาวนารายย่อยในประเทศไทย กรณีศึกษา การเพิ่มอำนาจในการกำหนดราคาข้าว. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 10(3), In press.

## ผลงานตีพิมพ์อื่นๆ

1. สิรินทิพย์ นรินทรศิลป์. (2561). *ขบวนการการค้าที่เป็นธรรมในประเทศญี่ปุ่น*. โครงการสันติไมตรีไทย-ญี่ปุ่น. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
2. สิรินทิพย์ นรินทรศิลป์. (2561). *JTEPA ณ ปีที่ 10: การปกป้องตลาดสินค้าเกษตรของญี่ปุ่น?* โครงการสันติไมตรีไทย-ญี่ปุ่น. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.